

de Kringkrant

NIEUW! VERTELLINGEN
VAN KRING-LEDEN

OFFICIEEL ORGAAN VAN VERENIGING SOCIËTEIT DE KRING AMSTERDAM

NUMMER 5, SEPTEMBER 2024

WWW.KRING.NL

KRING & FOTOGRAFIE

Chris Hutter 6

COLUMN 7

De mannen van Annemarie Oster:
Hilversum, jaren '70 – Luc Lutz

DE DAMPKRING 10

Jan Cremer, Jacqueline de Jong,
Marij Sloothaak, Peter Polak

Koen Petersen over de
Amerikaanse verkiezingen 4

KRINGKELING 6

Joan Veldkamp: Meuk

VERTELLINGEN van Kring-leden 12

COLUMN 17

Marjoleine Oppenheim:
Deurbelcamera

Nieuwe rubriek:

BINNENSTE BUITEN

Veertien vrijmoedige vragen aan
een Kring-lid 16

Ook nieuw! KRINGPOPQUIZ 19

Wandelende pop-encyclopedie
Tom Blomberg
test de popmuziekkennis
van Kring-leden

COLUMN

Hendrik van de Roemer

Tafelen

De twee vriendinnen deden de witte broek, zoals ook een aantal mannen in ons restaurant, maar met een vreselijk bassin.

Het l even werd gezien vanuit diverse hoek, eigen belevenissen wisselden met rampspoed elders. De Range Rover op de Franse autoroute verliest alle compressie of een dochter springt van het dak van Vindicat. Wij zagen af van het voorgerecht en besloten op rood, naar verluidt de helft minder aan calorieën.

Nu de liefste man op aarde mij heeft gedumpt vroegen de vriendinnen of het niet tijd wordt voor een nieuwe relatie. 'Nou nee, ... of toch wel; ...vooruit, een vrouw, maar met één been'. Zij zou kwalijk kunnen weglopen. Ik zal de boodschappen doen, de boel opwarmen, serveren en afruimen. Zij zit op de bank met een plaid over de knie, met een rokertje en de sherry, iets te knabbelen en conversatie op niveau. Dat zij haar talen spreekt blijkt wel wanneer zij veel en luid telefoneert. Via een gerenommeerd Belgisch bemiddelingsbureau voor het betere publiek wordt het contact gelegd. Hoe dat been tot stand was gekomen bleef onbesproken. Ik dacht stilletjes aan een B.I.I.D., een 'Body Integrity Identity Disorder'. Mensen, uiteraard vrouwen, hebben soms deze alles overheersende amputatiewens. Zoiets als de liefste man op aarde jegens mijn persoonlijk. Weg er mee! Het betreft hier geen amputatiefetisj want dat is een seksuele stoornis, eventueel iets voor buiten een relatie. Of het om haar linker- of rechterbeen zou gaan, geamputeerd onder of boven de knie, doet in dit

geval niet ter zake.

In ons restaurant stond de olifant. Generaals spreken over de oorlogsdreiging op oranje licht. Een enkel kamerlid zegt Poetin te begrijpen, wij, het Westen lokken hem uit, vrijelijk geciteerd. Wat te doen? Privé. Via 'Oorlogsdreiging Nederland 2024' van de AIVD gaf Dick Schoof (1957) wat richtlijnen hoe de ellende te doorstaan. Een radiootje, het fluitje om vanuit het puin de aandacht van de hulpdiensten te trekken, dekens en mondvoorraad. Een medicijnenkit. We hadden het er niet over en gezien de opgewekte sfeer, de medegasten ook niet. Wij tafelen op De Kring aan de rand van de vulkaan meldt hij somber. Drie liter water p.p.,

**Het betreft hier geen
amputatiefetisj, want dat
is een seksuele stoornis**

per dag, in pakken of flessen. Ik dacht te volstaan met 2 literpakken rood. Het gootsteenkastje, b. 48 x h. 52 x d. 51 cm. kan bij benadering zo'n 120 literpakken herbergen; 60 dagen iets te drinken. Maar goed, 1 liter extra water zou handig zijn voor het wegspoelen van de grote bah. Pleepapier heeft Nederland reeds rijkelijk in huis. We hadden genoten en waren voldaan. We werden gezien en wij groetten links en rechts terug. Wij voelden ons door de aardige bediening serieus genomen en het toetje bleek een feest met Zomerkoninkjes. De vriendin van de Range Rover rekende af. Zij wist van tippen. Later op de avond volgde een tikkie.

INTERVIEW MET RUDOLF VAN DEN BERG

De mooiste films
zijn nooit gemaakt

FOTO RONALD HOEBEN

**'Laat Amsterdam
nou eerst eens
zijn universiteit
de Spinoza-
Universiteit
noemen.'**

FOKKE & SUKKE ZIJN AL LANG LID

ALTIJD OPLETTEN
DAT JE NIET DRONKEN
WORDT

VOOR JE HET
WEET BEN JE LID
VAN HET BESTUUR

RGvT

De mooiste films zijn nooit gemaakt

Ad Fransen

Rudolf van den Berg is al bijna 50 jaar filmregisseur, bekend van boekverfilmingen als Grunbergs Tirza en Reve’s De Avonden. Thuis staat een goedgevulde kast met prijzen voor zowel zijn speelfilms als documentaires. Toch droomt hij nog steeds over nieuwe films, zoals over de filosoof Spinoza. En laatst op een nacht schrok hij zelfs wakker van een project dat hij eigenlijk niet durft te realiseren.

In zijn ruime loft op het Prinseneiland – een voormalige fotostudio – begint de dag voor filmregisseur Rudolf van den Berg (75) met ‘n half uur meditatie. Is hij pas ‘n jaar of zeven geleden mee begonnen, weet hij nog heel goed. ‘Ik doe het sinds de opkomst van Donald Trump.’

Dat zijn meditatieve krachten een herverkiezing van Trump kunnen verhoeden, gelooft hij niet. Daarvoor is hij te zeer een rationalist, evenals de Joodse filosoof Baruch Spinoza (1632-1677), voor wie Van den Berg een grote bewondering koestert. Als het goed is – maar ook daar heeft geen enkele hogere macht invloed op – zal die bewondering binnenkort omgezet worden in een speelfilm waarin Spinoza die andere wereldberoemde zeventiende-eeuwse Nederlander ontmoet: de schilder Rembrandt van Rijn.

‘Hoeft natuurlijk niet waar te zijn, maar het had best gekund, Rembrandt en Spinoza waren tijdgenoten, woonden in Amsterdam zelfs bij elkaar om de hoek.’

Maar voordat we deze twee zeventiende-eeuwse giganten op het witte doek elkaar de hand kunnen zien schudden, moeten we nog even geduld hebben. Want filmen, films maken is wachten, dat weet Rudolf van den Berg als de beste. Nu zou je zeggen, *Rembrandt meets Spinoza*, mwah, misschien niet meteen het recept voor een internationale kaskraker, maar bij culturele fondsen of particuliere investeerders moet daar toch een centje voor los te peuteren zijn. Zeker als je beseft dat het

project berust bij een van de meest gelauwerde vaderlandse regisseurs.

‘Voel eens hoe zwaar die beesten wegen,’ zegt hij als hij grinnikend een joekel van een Gouden Kalf uit zijn vitrinekast trekt, meteen al ontvangen voor zijn speelfilmdebuut *Bastille*. ‘Je ging bijna door je rug als je daar op het podium mee stond te zwaaien.’

Maar ja, dat was alweer 1984, en weliswaar volgde er nog een viertal Kalveren voor onder meer *De Avonden* en *Tirza*, toch heeft het klatergouden CV van Van den Berg weinig invloed op de voltooiing van een nieuw filmproject.

‘In een normaal land zou dat wel het geval zijn. Als ik collega’s in Engeland, Duitsland, Frankrijk of Denemarken spreek dan is daar meer respect voor iemands oeuvre. Elk

jaar wordt hier een heisa van jewelste gemaakt over de winnaars van de Gouden Kalveren, maar bij de filmfondsen of de omroepen is het gewoon achter in de rij aansluiten. Het is telkens weer trekken en duwen, hangen en wurgen om het geld voor een film bij elkaar te krijgen.’

Dus dat mediteren is zo gek nog niet, is een probaat middel tegen het zenuwslopende nagelbijten: ‘Ik heb niet voor niets al meer dan veertig jaar een te hoge bloeddruk. Dat is gewoon een beroepsafwijking.’

Maar nu wordt die al vijftien jaar gedroomde Spinoza-film – die hij onder meer samen produceert met Jeroen Koolbergen – dan toch steeds tastbaarder, kan hij zelfs al aan een rolverdeling gaan denken.

‘Gisteren zat op die stoel waar jij nu zit Pierre Bokma, die gaat Rembrandt vertolken.’

‘Het is telkens weer trekken en duwen, hangen en wurgen om het geld voor een film bij elkaar te krijgen.’

REDACTIONEEL

Op verhaal komen

Schrijvers hebben een hekel aan de zomer, vinden vakantie een ware *crime*, zomaar doelloos op reis gaan is een regelrechte ramp voor ze. Een normaal mens kan hartstochtelijk verlangen naar drie weken bijkomen op een camping in de Alpen of in een hangmat liggen aan een tropisch palmenstrand. Schrijvers trekken al een vies gezicht wanneer je het woord palm of alp in de mond durft te nemen... scheer je weg met die valse idylle, dat misplaatste concept dat vakantie heet. Er bestaan zelfs schrijvers die het gewone voetvolk hun vakantiereis graag zouden willen ontnemen. Zoals Ilja Leonard Pfeiffer, die zichzelf, gek genoeg, weer graag uitdost als het kosmopolitische opperhoofd van een zigeunerclan.

Toch heet in onze taal ‘bijkomen’ ook wel ‘op verhaal komen’. Maar daarin zit ‘m juist de ellende voor al die zwetende pennenslaven: zij kunnen in de zomer gewoonweg niet op ‘n verhaal komen, nog niet één zin krijgen ze vaak op papier. Te heet om binnen te zitten, buiten te veel lawaai om de

ramen open te gooien, misschien ook nog kinderen of partners om zich heen die zeuren dat ze nu wel eens de koffers willen pakken. Moordend voor de broedzucht van de iterator. Het ging al om een flintertje inspiratie, nu is alle productiviteit vervallen tot louter transpiratie.

De grootste vakantiehater die ik ken, is Herman Brusselmans, die schrijft doodleuk: *‘Ik vind zomervakanties, of welke vakanties dan ook, puur tijdverlies, en bovendien een heel gedoe: koffers volstouwen, naar de luchthaven gaan, daar veel te lang moeten wachten, in een stinkend vliegtuig plaatsnemen, onderweg kapotgaan van de vliegangst, ergens arriveren, in een te dure taxi naar een hotel dat er op internet veel beter uitzag, de taal niet spreken en zelfs tegen een ober, van wie je twee piña colada’s en een portie kaas zou willen, met handen en voeten moeten uitleggen waar je om gevraagd hebt, en dan in plaats van blokjes kaas iets geheel anders krijgen, bij voorbeeld een gebraden kalkoen, want in het Tunesisch is het woord voor kaas ongeveer hetzelfde als het woord voor gebraden kalkoen, en overigens ook voor kamelenkeutel, dus het is mogelijk dat die ober je bij je slappe piña colada’s een hoeveelheid stront serveert.’*

Jeroen Brouwers was er ook zo eentje, die deed de hele zomer de gordijnen dicht, al die ja-loersmakende frivoliteit daarbuiten. Uit wraak tegen de zomer stopte hij niet voor niets veel *Winterlicht* en *Zonsondergangen* in de titels van zijn

Howel, een paar dagen daarvoor was er juist weer een financiële tegenvaller, waardoor de film opnieuw nóg goedkoper gemaakt zal moeten worden. Via via was hij gelinkt aan iemand uit het bedrijfsleven, iemand die misschien wel ‘n ton voor Spinoza overhad.

‘Maar dan zegt zo iemand dat al zijn geld vaststaat in aandelenfondsen. Wat een smoes! Waar gaat het over! Voor zo iemand is ‘n ton evenveel als voor jou of mij een tientje aan boodschappen. Niets merkt hij daarvan. Er zijn zoveel rijke mensen, maar voor cultuur steken ze amper hun nek uit.’

Hebben Joodse instellingen hebben nog geld over voor Spinoza?

‘Vergeet het maar, daar zeggen ze: Spinoza mooi en wel, maar we richten ons op de jeugd, op schoolieren. Maar goed we blijven dapper crowdfunden. We komen er wel.’

En komt de Gemeente Amsterdam nog over de brug?

‘Er lag een verzoek bij het Amsterdamse Fonds voor de Kunst, een kleine bijdrage, ook die is afgewezen, maar ik zou zeggen: laat Amsterdam nou eerst eens zijn universiteit *de Spinoza-Universiteit* noemen. Kijk naar Rotterdam met zijn Erasmus Universiteit; elke zichzelf respecterende stad zou dat toch doen. Wel gaat de film een rol spelen tijdens de festiviteiten volgende jaar voor Amsterdam 750 jaar. En met het Spinoza Lyceum wordt gewerkt aan een speciaal programma.

Misschien ligt Spinoza nog steeds gevoelig bij religieuze en politieke autoriteiten?

‘Nou ja, hij heeft natuurlijk de poten onder de kerk weggezaagd, dat is hem niet in dank afgenomen, hij werd vervloekt door de synagoge, is verketterd door zijn eigen Joodse gemeenschap. Dat is nooit recht gezet. Hij was het niet, maar gold als atheïst, wat in de zeventiende eeuw zo’n beetje de doodstraf betekende.’

Zoveel afwijzingen, zoveel tegenslag, is filmen nog wel leuk voor jou?

‘Door dat eindeloze geouwehoer heb ik van filmen soms wel een beetje mijn buik vol. Kijk, de drijfveer is heel simpel: net als bij een dichter of een schilder, je hebt ‘n idee, ‘n inval en je wilt vervolgens iets moois maken. Alleen bij film is het vrij lastig omdat het een complex en duur medium is, dus kun je je idee niet meteen uitvoeren. Maar vanaf het moment dat je kunt gaan bouwen, je met een team naar een mooi resultaat toe kunt werken, dan is dat ook het overwinnen van obstakels. Die strijd levert ook bevrediging op. Maar als je niet eens aan die obstakels toekomt omdat de bureaucratie zo stroperig werkt, is dat heel ontmoedigend.’

romans.

Zulke bromberen maken me hartelijk aan het lachen. Alleen, tja, jammer dus, als het weer het wil staat de literatuur stil. Gelukkig geldt dat niet voor deze nazomereditie van *de Kringkrant*. Onze sociëteit kent sowieso veel literaire activiteiten. We hebben Literaire Leesclubs, een *Literaire Salon*, *Liefhebbers van Schrijven*, leden die in groepjes poëzie schrijven, die – al of niet stiekem – werken aan een grote roman of een reisboek, noem maar op. Uit die hoek kwam voor dit nummer een substantieel deel van de kopij, zogezegd verhalen uit eigen Kring om best trots op te wezen. Twee ervan gaan zelfs over vakantie, over reizen, wat weer niet wil zeggen dat het om ondernemingen gaat die zorgeloos uitpakken. Het blijven schrijvers, nietwaar.

Verder verklap ik liever niets. Behalve dan dat we bij deze korte verhalen meteen een kersverse illustrator begroeten, in de persoon van grafisch ontwerper Carlo Grift, en dat een willekeurige Kring-lid vanaf nu zomaar op verhaal kan komen in de interviewrubriek van onze nieuwe medewerker Karin Kallenberg. Zij verzoon veertien vaste vragen waar je moeilijk onderuit kunt, en zij is niet te benauwd om met zichzelf te beginnen.

Namens iedereen die aan dit nummer heeft meegewerkt zou ik dan ook willen zeggen: *de Kringkrant*, óók om elkaar beter te leren kennen!

Ad Fransen

FOTO RONALD HOEBEN

Het verpest je leven.

‘Bijna wel, kijk, ik heb een tijd keihard oorlog gevoerd met het Nederlands Filmfonds, maar ik wil dat niet meer. Een therapeut heeft wel eens tegen me gezegd: “Het is zo onrechtvaardig.” En zij had gelijk. Voor de Spinozafilm had ik tien jaar geleden al van allerlei financiers een toezegging van 3,5 miljoen euro. Van het Nederlandse Filmfonds had ik nog 1,5 miljoen nodig. Maar die zeiden zeven keer nee, op telkens andere gronden: de ene keer is het te filosofisch, de andere keer niet romantisch genoeg, daar word je helemaal gek van, dat kun je inderdaad onrechtvaardig noemen.’

Zijn de wensen en eisen van het Filmfonds dan zo grillig?

‘Het is volstrekte willekeur. Nu is de trend inclusief, divers, of wat we tegenwoordig woke noemen. Het staat zelfs in de regels van het Filmfonds: het scenario, de film moet divers en inclusief zijn. Wat zijn dat nou voor rare normen voor een kunstwerk, wat heeft dat maken met kunstzinnigheid? Maar dit wordt een chagrijnig verhaal, ik wil geen ouwe mopperpot worden, ik ben niet voor niets gestopt met die oorlogsvoering tegen de bureaucratie.’

Terwijl je juist zo goed bent in het maken van oorlogsfilms: zie ‘Süskind’.

‘Ja, ha, ha... nou kijk, als je niet bereid bent om te knokken voor je project dan krijg je nooit een film van de grond, dat is altijd zo geweest. Vroeger zou ik roepen: de mooiste dingen heb ik niet kunnen maken, nu zeg ik: blijkaar ben ik minder goed dan die projecten, was het te hoog gegrepen, was ik niet goed genoeg als regisseur. Ik heb me er als het ware bij neergelegd’

Noem eens een project, waarvan je nu denkt: verdomme wat jammer dat ik dat niet heb kunnen of mogen maken.

‘De moord op schrijver/journalist Jacob Israël de Haan – toevallig nu net honderd jaar geleden. Het gaat over zionisme, homoseksualiteit, Arabieren, Midden-Oosten. Toen ik dertig jaar geleden het script schreef met Leon de Winter, zei ik tegen Leon: god, als die vredesonderhandelingen tussen de Palestijnen en Israël maar niet te hard gaan, anders is de urgentie van ons project weg. Maar moet je nu zien met Israël en Hamas, de actualiteit is verre van weg, bovendien is het een meesterlijk verhaal.’

Is geld altijd de hoofdreden waarop een filmproject stukloopt?

‘Nee, maar wel dat iedereen om jouw eigen filmproject heen de gouden sleutel in handen denkt te hebben, te weten hoe het moet, ’n bioscoopfit in gedachten heeft. Dat geldt van producent tot distributeur; dan staan ze te dringen, zeggen ze: die scène moet weg, dat muziekje staat me niet aan, knip die acteur of actrice er maar helemaal uit. Terwijl verdomme, iedere kunstenaar heeft toch zijn eigen toonzetting, je wordt er toch verdrietig van wanneer iemand met quasi-psychologische wijsheden jouw filmmontage staat af te kraken. Het blijft balanceren om je als regisseur niet te laten marginaliseren, om op een gegeven moment met de befaamde scenarioschrijver, William Goldman, ijskoud te zeggen: “Nobody knows anything”.’

Terugblikkend op je oeuvre hebben je films toch een eigen signatuur, een herkenbaar persoonlijk stempel. Dus wat klaag je?

‘Nou... haha... veel signatuur is er ook afgehaald, hoor. En naarmate ik ouder word, is het *Ik, Rudolf moet in de schijnwerpers staan* – het mezelf heel erg laten gelden – wel afgenomen. Die kicks heb ik wel gehad’

Zou je jezelf een rebelse filmer durven noemen?

‘Ik vind rebels absoluut een mooie eigenschap, maar volgens mij zit ’m daarin niet per se de kern van mijn werk. Ik heb wel eens gezegd: mijn films worden gekenmerkt door wanhoop, naar iets zoeken dat niet gevonden kan worden. Dat zie je meteen al in *Bastille* of *Zoeken naar Eileen*, dat zijn regelrechte fata morgana’s. Ze gaan ook over mijn heilige moeten, het altijd de moed erin houden, iets doen dat een

recht van bestaan heeft, wat anderen niet zouden doen, waarop niemand zit te wachten. Hoewel ik weer geen regisseur ben die met zijn films specifiek een problematiek uit zijn eigen leven wil illustreren.’

Echt niet? Valt er dan helemaal geen overkoepelend persoonlijk thema aan te wijzen?

“Misschien dat je doelt op hoe ik tegenover het Jodendom sta, op welke manier ik daarbij hoor, of niet. Maar als het daar-

‘Ik heb wel eens gezegd: mijn films worden gekenmerkt door wanhoop, naar iets zoeken dat niet gevonden kan worden.’

om gaat vertellen mijn films me ook dingen die ik nog niet wist, gaat het al gauw over ambivalenties, gemis, angst, paniek of verdriet.’

Wat voor soort angst of verdriet?

‘Meestal gaat dat terug op de incompetentie van mijn ouders om goede ouders te zijn. Ik hield wel van ze en zij ook van mij, maar ik heb iets meegekregen van ze, in wezen hebben ze in mijn DNA gepropt de wereld niet te vertrouwen. Dat maakt je argwanend, paranoïde, bang. Nu ook met al dat gedoe in het Midden-Oosten, al die Palestina-demonstraties; ineens zie ik weer een horde om me heen, krijg ik het gevoel dat ik als jood op mijn hoesde moet zijn.’

Geef eens een concreet voorbeeld.

‘Als het ware gedwongen door de situatie in de wereld, de beestachtige pogrom van Hamas op 7 oktober vorig jaar, de vernietigende reactie van Israël, ben ik spontaan gaan schrijven aan een nieuw project dat *Testament* moet gaan heten. Aan de hand van een lyrische montage van scènes uit mijn eigen speelfilms of documentaires die over joden, Israël, antisemitisme en de Holocaust gaan, probeer ik de vraag te beantwoorden die voor mij in de loop der jaren alleen maar hachelijker is geworden: hoe verhoudt een linkse jood – tussen aanhalingstekens dan – zich tot een protofascistische staat die pretendeert alle joden te vertegenwoordigen. We hebben zelfs al een geïnteresseerde producent gevonden.’

Dus wat let je? Aan de slag!

‘Nee, nu komt het, nu komt die angst die als het ware in mijn DNA is gepropt. Vannacht sloeg de schrik ineens me om het hart, ik dacht ineens: wil ik dat wel? Wil ik wel een film maken over joden, Israël, Palestijnen en ik als jood dit of dat... ik dacht ineens: ik bel die producent en zeg ’m: ik doe het niet. Ik moet mijn kop houden. Ik voelde een grote angst: straks krijg ik – met al die *social media* – alleen maar shit over me heen. En dan nog een dilemma: wie gaat me straks vanwege die film annexeren of cancelen. Wat Hamas gedaan heeft, is gruwelijk, slaat alles, maar ik ben ook niet per se pro-Israël. Ik kan het er maar beter niet over hebben.’

Zullen we dan maar liever nog even teruggaan naar Spinoza? Krijgt die film nog een actuele lading?

‘Spinoza heeft het in zijn boeken heel duidelijk over de dictatuur van de onderbuik in de politiek. Me dunkt, dat is op dit moment wel echt aan de orde.

Zeg maar het geschreeuw van Wilders. Er heerst heel veel polarisatie en intolerantie, dus die urgentie zit er wel achter. Maar het is niet de reden om die film te maken. De film is eerder een karakterportret, geen sociale boodschap. Bovendien wanneer je al zolang aan een film werkt, kan de motivatie nog wel eens veranderen, ook omdat er telkens andere mensen bij betrokken zijn. Op een gegeven moment maak je die film niet alleen meer in het belang van de ideeën van Spinoza, maar zie je ook een spannende, mooie aangrijpende speelfilm voor je. Dat Spinoza ergens over gaat – over democratie, vrijheid van denken, meningsuiting – dat weten we allang.’

En waarom loopt Rembrandt rond in die film? Wat is zijn functie?

‘Rembrandt is er om het rationalisme van Spinoza in perspectief te zetten. Rembrandt is de man die zegt: ik denk niet met die grijze brij in mijn kop, ik denk met mijn ballen. Hij zegt letterlijk: als ik geen god heb dan ben ik verloren, ik heb die wonderen van God hard nodig voor mijn schilderijen. Het antwoord van Spinoza is: wonderen, wonderen? Mensen noemen dingen graag wonderen als ze iets met hun gezond verstand niet kunnen begrijpen, kunnen verklaren. De twee gaan hard tegen elkaar in.’

Wie wint er voor jou?

‘Ik denk Spinoza. Wat me vooral aantrekt aan zijn personage is dat hij zegt: De wereld moet veranderd worden, de wereld deugt niet en dat komt allemaal omdat we ons niet laten leiden door de ratio, maar ons overgeven aan de terreur van de emoties.’

De Amerikaanse verkiezingen van dit jaar worden misschien wel de spannendste van deze eeuw. Joe Biden die de handdoek in de ring gooit, de veel minder ervaren Kamala Harris die het plotseling moet opnemen tegen een Donald Trump die de weg kwijt lijkt te zijn – het worden interessante tijden tot december.

We vroegen Kring-lid en Amerikakenner KOEN PETERSEN om een toelichting, want het Amerikaanse verkiezingssysteem kent regels die voor oningewijden niet altijd begrijpelijk zijn.

Suffer with me...
de Amerikaanse
presidents-
verkiezingen
gaan de laatste
fase in!

I'm voting for Humphrey, and I think you should suffer with me...', verzuchtte de Amerikaanse senator Eugene McCarthy in 1968. Gebrek aan enthousiasme over Amerikaanse presidentskandidaten is van alle tijden. Dat geldt ook voor de onvoorspelbaarheid van de Amerikaanse politiek. Datzelfde verkiezingsjaar 1968 was bepaald niet saai. De Vietnamoorlog woedde hevig, de Burgerrechtenbeweging manifesteerde zich, en studenten roerden zich op hun campus en daarbuiten. In maart verraste President Lyndon B. Johnson het land door zich terug te trekken als presidentskandidaat, een maand later werd de zwarte leider dominee Martin Luther King vermoord, en nog geen twee maanden later trof presidentskandidaat Robert F. Kennedy hetzelfde onfortuinlijke lot. De Republikeinen wezen oud-vice-president Richard Nixon aan als hun presidentskandidaat: een brute politieke straatvechter die beloofde *law and order* te herstellen. De Democraten nomineerden vicepresident Hubert Humphrey, die vier jaar onder de plak had gezeten van Johnson, en nu in een paar maanden tijd het vertrouwen van de kiezers moest winnen. De strijd bleef tot het einde toe spannend: Nixon won de verkiezingen nipt. Hij zou later – tegen zijn zin – geschiedenis schrijven: in 1974 werd hij de eerste Amerikaans president die voor het einde van zijn termijn moest aftreden, als gevolg van het *Watergate*-schandaal.

Ook dit jaar trekken de presidentsverkiezingen als een wervelwind over Amerika. Oud-president Donald Trump wist met overtuiging de nominatie van de Republikeinse partij te veroveren. Daarmee tartte hij opnieuw alle verkiezingslogica die gold tot dat hij zich in 2015 meldde als presidentskandidaat. Na zijn verkiezingsnederlaag in 2020, de bestorming van het Capitool door zijn aanhangers, teleurstellende midterm-verkiezingen in 2022, drie lopende rechtszaken tegen hem, en met een veroordeling op zak, hesen zijn partijgenoten hem voor de derde achtereenvolgende keer vrolijk op het schild. Dat is een unieke prestatie. Dat hij het weekend voorafgaand aan de Republikeinse Conventie ternauwernood aan de dood ontsnapte maakte de dramatiek rond zijn bekroning compleet.

Zijn opponent president Joe Biden zag het aan met jaloeise blik. Sinds het dramatische optreden van Biden in het televisiedebat met Trump op 27 juni – waar Biden permanent verward keek en nauwelijks coherente teksten kon produceren – was Biden zélf het hoofdonderwerp van discussie geworden. Partijgenoten en progressieve *talking heads* – die zijn *Werdegang* jarenlang actief buiten beeld hadden gehouden – eisten nu alsnog zijn terugtreden als presidentskandidaat van de Democraten. Drie dagen na de triomfantelijke *acceptance speech* van Trump boog Biden gefrustreerd het hoofd. Nog veel korter voor de verkiezingen dan Lyndon Johnson in 1968 trok de president zich terug uit de race en maakte hij plaats voor zijn vicepresident Kamala Harris. Veel Amerikanen kennen Harris van gezicht, maar het is onbekend wat voor persoon zij is. Nog minder duidelijk is wat haar *eigen* standpunten zijn. Want zoals elke vicepresident stond zij de afgelopen jaren vooral applaudisserend achter haar baas. In wat inmiddels de 100-dagen-verkiezingen worden genoemd moet zij zichzelf razendsnel presenteren en het vertrouwen winnen van een meerderheid onder een slordige 250 miljoen kiesgerechtigden. Zeker voor een zittend vicepresident blijkt dat in de praktijk een lastige taak. Slechts twee vicepresidenten wisten 'hun' president op eigen kracht via

verkiezingen op te volgen: de Nederlands sprekende Martin van Buren in 1836, en de 'oude' George H.W. Bush in 1988.

Presidentsverkiezingen in de VS zijn een stuk minder *straightforward* dan die in sommige andere landen. Niet de kandidaat met de meeste stemmen wint de verkiezingen, maar de kandidaat die een meerderheid van de Kiesmannen achter zich weet te scharen. Zo moesten in het recente verleden vicepresident Al Gore (in 2000) en oud-minister Hillary Clinton (in 2016) tandenknarsend toezien hoe hun opponenten met minder stemmen hun intrek konden nemen in het Witte Huis, net zoals eerder drie van hun voorgangers. Het stelsel met de Kiesmannen werd in de Amerikaanse Grondwet van 1787 verankerd om ook kleinere staten bij de verkiezingen relevant te maken. Dat was destijds hun eis om de nieuwe Grondwet te accepteren. Elke staat heeft net zoveel Kiesmannen als het vertegenwoordigers heeft in het parlement in Washington: het aantal leden in het Huis van Afgevaardigden wordt bepaald door het aantal inwoners, terwijl grote en kleine staten – onafhankelijk van het aantal inwoners – elk twee Senatoren afvaardigen. In bijna alle staten geldt: de presidentskandidaat die de meeste stemmen krijgt (dus niet noodzakelijkerwijs een meerderheid) krijgt alle kiesmannen van de staat. Door deze systematiek hebben kleinere staten een relatief zwaardere stem in de uitslag. En op deze manier wordt voorkomen dat een overtuigende winst in een handvol grote staten voldoende is om de overwinning op te eisen.

Omdat voor de meeste staten al voorspeld kan worden welke presidentskandidaat de meeste stemmen zal krijgen, en daarmee de Kiesmannen, wordt de strijd in de praktijk beslecht in staten waarvan de uitslag niet op voorhand zeker is. Die geven hun Kiesmannen het ene verkiezingsjaar aan de Republikein, en het andere verkiezingsjaar aan de Democraat. Dit zijn de zogeheten 'swing states' of in specta-

culairder jargon de 'battleground states'. Dit jaar zijn dat er zeven: Arizona, Georgia, Michigan, Nevada, North Carolina, Pennsylvania en Wisconsin. Men benijdt de inwoners van die staten niet: juist zij zullen worden bedolven onder campagne-commercials, computertelefoontjes, en op de deuren kloppende activisten, daar waar inwoners van voorspelbaardere staten relatief met rust worden gelaten.

Bij het terugtreden van Biden (81) als presidentskandidaat kon Trump (78) zich verheugen in een voorsprong in al deze *swing states*. Maar dat wil niet zeggen dat hij daar wordt omarmd: zijn (nationale) *favorability rating* is 44%, en zijn *unfavorability rating* 53%. Die cijfers maken zijn positie kwetsbaar. De 'jonge' Harris (59) heeft de campagne van de Democraten nieuwe energie gegeven. Haakten jongere en gekleurde kiezers onder Biden af, met Harris op de bok lijken zij hun blik opnieuw op de Democraten te richten. Maar ook dat is geen gelopen race. De hoge inflatie (die iedereen dagelijks raakt) en de chaos bij de grens met Mexico zijn in de ogen van Amerikaanse kiezers de schuld van de Biden-Harris regering – en dit jaar de belangrijkste verkiezingsonderwerpen. Trump kan er tevreden op wijzen dat onder zijn presidentschap de inflatie nooit boven de 1,5% uitkwam, en

het aantal Mexicaanse immigranten radicaal daalde. Dat is geen theoretische belofte maar een bewezen prestatie, en dus lastiger door de Democraten weg te wuiven. Bovendien is Harris er als eerste *woman of color*-vicepresident niet in geslaagd om de harten van de Amerikanen te stelen: slechts 38% van de Amerikanen vindt dat zij in die rol goed heeft ge-

functioneerd. Daar staat tegenover dat zij zichtbaar scherper en jeugdiger is dan Biden. Als vrouw is zij een geloofwaardiger stem in het abortusdebat (voor vrouwelijke kiezers in *suburbs* het belangrijkste onderwerp). En als assertieve oud-officier van justitie is zij voor Trump ('een veroordeelde crimineel') een riskante opponent in een eventueel verkiezingsdebat.

Hoe dan ook ziet het ernaar uit dat de race tot het laatste moment spannend zal blijven. Zowel Trump als Harris poken met uitgesproken en weinig verzoenende standpunten hun eigen achterban op, met de ambitie die zo massaal mogelijk naar de stembus te krijgen. Met een traditioneel lage opkomst van zo'n 60% kan een hogere opkomst onder de ene of andere achterban in een *swing state* met smalle marges al snel de doorslag geven. En een radicale campagne door beide partijen maakt de keuze voor de kiezers in het politieke midden lastig en minder voorspelbaar. Wie de volgende president van Amerika wordt – en ook beetje die van ons – weten wij waarschijnlijk pas als de stembussen op de late avond van dinsdag 5 november gesloten zijn.

Drie dagen na de triomfantelijke acceptance speech van Trump boog Biden gefrustreerd het hoofd

Koen Petersen
Einddoel Witte Huis
Uitgeverij Volt
€ 22,99

Kring-lid Koen Petersen (1968) studeerde politicologie aan de Vrije Universiteit en Amerikanistiek aan de Universiteit van Amsterdam. Vervolgens was hij in diverse managementfuncties werkzaam in het bedrijfsleven. Sinds 2019 is hij COO bij Maas International. En sinds juni 2023 is hij lid van de Eerste Kamer.
Koen woonde enige tijd in New York, reist nog jaarlijks enkele keren naar de Verenigde Staten en volgt de Amerikaanse politiek op de voet. Zowel voor radio als tv duidt hij regelmatig actuele gebeurtenissen. Hij schreef ook een gids voor de Amerikaanse verkiezingen.

Werk van Chris Hutter

De serie foto's die ik nu aan het maken ben, is ontstaan doordat ik vaak erg geraakt werd door de schoonheid en emotie van de ingrediënten die ik voor advertenties fotografeerde. In die periode had ik niet de rust om mij daarin te verdiepen, tegenwoordig wel. Belangrijk voor mij is om een beeld te maken dat een verhaal vertelt dat niet gauw met woorden verteld kan worden, een beeld dat verwondert en dat de schoonheid van mijn onderwerpen accentueert. Op zo'n manier dat zij de beste plaats in het beeld krijgen die hun karakter meer laat zien. Sinds kort geef ik mijn stillevens 'een locatie', die zo min mogelijk met de werkelijkheid te maken heeft, waar zij volgens mij lijken te horen en meer excelleren. Ook wil ik nu geen karakteristieke materialen gebruiken die op zich al veel vertellen. Ik wil de sfeer zoveel mogelijk met indeling van het beeld, licht en kleur maken. Zo min mogelijk steunen op het verhaal van de materialen. Na het fotograferen van zo'n 35 ingrediënten is mijn interesse ook naar andere onderwerpen verschoven.

KRINGKELING

Meuk

Oftewel de obsessie van een stille 'hoarder'

Er zijn twee soorten *hoarders*: zij die niets meer te verbergen hebben en hun garages, tuinen en carports schaamteloos laten dichtslippen met wat er maar op hun pad komt: van verroeste tuinstoelen, krakemikkige kastjes, vermolmden dozen tot oude tafeltjes en kapotte bloempotten. Vooral stápels bloempotten.

En je hebt 'stille hoarders' die hun ware aard weten te verbloemen; ze wekken een opgeruimde indruk totdat je in hun kasten kijkt en op plekken waar gasten 'niets te zoeken hebben'. Daar bevindt zich doorgaans een lawine aan kleren en 'meuk'.

Tot die categorie hoarders behoort mijn familie en ja, ook ik ben erfelijk belast. Ik ben een meester in het wegmoffelen van meuk, wat een ruim begrip is. Laten we het erop houden dat dit voorwerpen zijn waarvan je denkt dat ze ooit nog van pas komen maar je gebruikt ze nooit, ze zijn nul decoratief, vaak ook nog beschadigd, geen cent meer waard en ze nemen vooral kostbare ruimte in beslag.

Het help niet als je in Amsterdam woont waar mensen van-alles-en-nog-wat op straat zetten; een hoarder waant zich hier in een luilekkerland. Mijn hart maakt nog steeds een sprongetje als ik terugdenk aan die heldere dag in januari 2022. In de vroege ochtend, op weg naar werk, zag ik bij het vuilnis een doos staan met daarin een beest van een elektrisch tosti-ijzer. Je kon er ook groente op grillen. Het plastic handvat was weliswaar hier en daar gesmolten, *boeie!*

Werk kon wachten; eerst moest ik deze geweldige vondst thuisbrengen. Nog geen tien minuten

later had ik de aanwinst – die ongeveer een kwart van het aanrecht in beslag nam – veiliggesteld.

'Nee!' Klonk het gedecideerd vanuit de zitkamer. 'Nu is het klaar!' Ik was op heterdaad betrapt door Bert, mijn geliefde echtgenoot, die op het laatste moment had besloten om thuis te werken. 'Je hebt plechtig beloofd geen meuk meer van de straat te plukken. Wat moeten we met dat monstrueuze ding? We hebben al een tosti-ijzer en het is hier overvol.'

'Deze is elektrisch... en je kan er groente mee grillen...' probeerde ik nog, zonder succes. 'Dat ding gaat het huis uit of ik.' Geërgerd beende hij naar beneden, richting De Spar.

In de vroege ochtend, op weg naar werk, zag ik bij het vuilnis een doos staan met daarin een beest van een elektrisch tosti-ijzer

Ik stond voor een moeilijke keuze, maar een hoarder laat zich niet snel uit het veld slaan. Ik rende naar boven om de doos onder het bed te schuiven: de ideale oplossing bij gebrek aan carport, garage of tuin. Dat was niet eenvoud-

dig, want daar lagen al een printer, een oud filmscherm, een zak met shawls en de Nederlandse Vlag, een koekoeksklok en plastic onderdelen van de Magic Bullet en de Nicer-Dicer Plus (keukenapparaten van Tell Sell).

Het paste gelukkig nét. Snel maakte ik me uit de voeten. Bert heeft zonder het te weten twee jaar boven het tosti-ijzer geslapen dat ik uiteindelijk – met moeite – aan mijn zoon gaf toen hij op kamers ging. Kom niet aan mijn meuk!

Paradoxaal genoeg heeft iedere hoarder ook een diep verlangen om schoon schip te maken. Ik oefen daarin jaarlijks met mijn zus door de carport van mijn moeder leeg te halen. Zo reden we onlangs weer eens met een volgeladen wagen naar onze favoriete plek: de Milieustraat in Geldrop. Er stonden wel tien containers voor iedere vorm van meuk; het was er schoon en overzichtelijk.

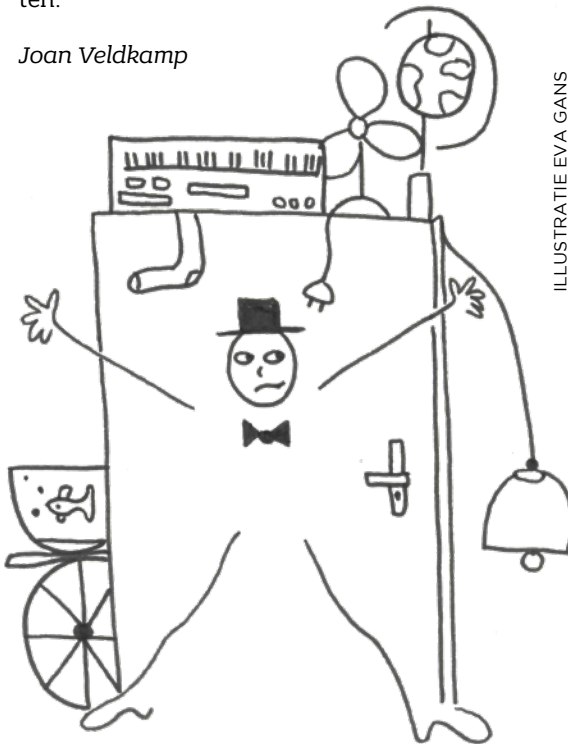
Volgens mijn familie zou ik uitermate geschikt zijn als opzichter van de Milieustraat. 'Dan mag je de hele dag een overall dragen en een geel hesje,

steeds orders geven, zware shag roken en schuine moppen tappen. En iedereen moet alles netjes achterlaten,' zei mijn zus na ons bezoek. Ik glunderde al bij de gedachte.

Eenmaal terug van onze geslaagde missie maakten we trots foto's van de lege carport, aten we voor de TV een goed stuk vlaai en keken we met moeders naar het top-programma 'Je Huis Op Orde'. Daarin moesten de kandidaten Debora en Dirk en hun kleuterdochter ALLE spullen uit hun huis halen en uitspreiden in een loods, waarna het onvermijdelijke moment aanbrak waarop ze moesten beslissen: wat blijft en wat kan weg?

'Debora en Dirk, ik zie hier twintig vierkante meter kinderkleding, 93 herbruikbare luiers, 86 knuffeldieren, 1600 Dvd's en 35 vleesmesses,' zei de presentator streng. 'Laten we beginnen met de luiers.' Debora stortte snikkend ter aarde. 'Nee, nee, niet de luiers!' We pinkten ook een traantje weg en riepen 'Debora we feel for you!' naar de TV. Beschaamd dachten we aan onze eigen kasten.

Joan Veldkamp

ILLUSTRATIE EVA GANS

Annemarie Oster

MIJN MANNEN

Aflevering 5: Luc, jaren 70, Hilversum

Annemarie Oster in een parodie op een songfestival-chansonnière in 'Hadimassa'. Ze zong een eigen tekst, op muziek gezet door Herman Schoonderwalt: 'Va-t-en!'.

In het satirische televisieprogramma *Hadimassa* deden, afgezien van de gebruikelijke cast, ook wel eens 'gewone' acteurs mee.

Ik herinner me Jules Croiset, een multi-inzetbare, jofele peer uit een oud Toneelspelersgeslacht, die iedere rol moeiteloos kon spelen. En ook Henk van Ulsen kwam geregeld opdraven, een al even gerenommeerd acteur, die altijd precies wist hoe hij zichzelf het best 'neer kon zetten'. Privé was hij een mengeling van nuchter lief- en stoutigheid.

Maar wie ik me het best herinner was, *last but not least*, een uitdrukking die ik niet van mezelf mag bezigen, maar die in dit geval tot grote vrolijkheid stemt: Luc Lutz.

Hij was de middelste van drie broers, door collega-acteurs aangeduid als het 'Lutzengebroed'. De oudste, Ton, en de jongste, Pieter, waren ieder op hun manier uitstekende acteurs. Ton, die zijn rijzige gestalte, afgezien van dolgraag op het toneel, bijna nog liever in de regisseursstoel zag zitten, en zich verder ook liet gelden met verhalen over het Vak en zijn kijk daarop, excelleerde bij het grote toneel. Pieter was beduidend bescheidener en speelde kleinere rollen op het toneel en op de televisie.

Maar nu Luc! Dit peervormige mannetje met praats voor tien was eerder een komediant, en ondanks zijn mollige figuur, een lichtgewicht. Dat vond hij zelf niet, maar vanwege zijn bijna potsierlijke gedrag maakte hij het je wel erg moeilijk hem serieus te nemen.

Dankzij zijn honds-brutale gedrag had hij een streepje bij me voor. Zoals de lezer misschien is opgevallen, ben ik weerloos zodra een man me aan het lachen maakt en rücksichtslos op zijn doel afgaat.

Of liever, hij vuurde, zoals de meeste mannen, zinnnetjes op me af zonder een antwoord af te wachten

Tijdens het seizoen waarin Luc c.s. diverse rolletjes voor hun rekening namen, was de studio veranderd in een soort toneel op een verhoging, met naast elkaar de decors voor de verschillende scènes. En beneden was er een zaaltje voor publiek ingericht. Daarom moesten de acteurs, als ze niet aan de beurt waren zich, in afwachting van de volgende scène, verstoppen achter zo'n decor.

In het donker stonden Luc en ik met elkaar te praten. Of liever, hij vuurde, zoals de meeste mannen, zinnnetjes op me af zonder een antwoord af te wachten. Tot hij opeens een hand op mijn borst legde.

'Hè, verdomme, Luc, hou daar mee op!' was mijn meer dan begrijpelijke reactie.

Met grote ogen en op verontwaardigde toon sprak hij deze gedenkwaardige woorden: 'Vrouw-tje, wat doe je grof en ordinair!'

Daar kan menige me-too-er nog wat van leren.

Luc Lutz en Annemarie Oster in een scène van 'Hadimassa'. Annemarie kan zich hier niets meer van herinneren...

Maar nu Luc! Dit peervormige mannetje met praats voor tien was eerder een komediant

Bericht
van Kring-leden
die verder wonen
dan Amsterdam
groot is

‘Ik ben een soort kleine boer geworden terwijl ik vroeger echt niks wist van planten en dieren.’

maar ja, een beetje het bekende verhaal, met een kind werd het toch wat krap. Volkomen toevallig kwamen we, op weg naar restaurant Merlet, langs een mooi huis in Schoorl dat leeg stond en van een stichting bleek te zijn. We gaven ons telefoonnummer aan de man die daar in de tuin bezig was, en een tijdje later werden we gebeld of we het huis wilden huren. Dat wilden we graag. We hebben toen het appartement aan de Prinsengracht verkocht en zijn naar Schoorl verhuisd, waar onze tweede dochter werd geboren. We wonen nu alweer twintig jaar in Schoorl, en dat bevalt uitstekend. Ook mijn vrouw en kinderen vinden het hier heerlijk. Ik ben een enorm buitenmens geworden, heb een grote moestuin, een kruidentuin, een kleine wijngaard, en ik heb zelfs een blokhuut die ik de *writersblockhuut* noem. Ik ben een soort kleine boer geworden terwijl ik vroeger echt niks wist van planten en dieren. Ik was echt een stedenliefhebber maar dat is wel veranderd.’

Wat is het aantrekkelijke van wonen in Schoorl?

‘Je hebt hier de breedste en hoogste duinen van Nederland. En de zee is vlakbij. Ik wandel hier heel veel, bijvoorbeeld naar het strand, dat is zeven kilometer van ons huis. Je kunt er ook niet met de auto komen. En het dorp zelf geeft me een beetje het gevoel van Nederland in de jaren vijftig. Ik hou van die kneuterigheid, de vriendelijkheid en de eenvoud. Ik ken hier inmiddels ook een aantal Schoorlaars, ik tennis met een groepje en ik ben lid van een mannenkookclub die in het

dorpshuis bijeenkomt en waar op hoog niveau wordt gekookt. Ja, ik heb hier wel helemaal mijn draai gevonden.’

Mis je Amsterdam? En wat dan?

‘Ik mis de reuring en de sfeer van de stad wel. Dus ik zorg ervoor dat ik minstens één keer per week in Amsterdam ben. Ik voel me hier cultureel toch het meest thuis. Ik ga naar een expositie of naar Paradiso om naar een bandje luisteren. Ik heb sowieso

so geregeld afspraken in Amsterdam en dat betekent dat ik veel aan het reizen ben. En als je wil drinken, betekent dat reizen met het ov. Dan moet ik er wel voor zorgen dat ik rond twaalf uur ’s nachts nog de trein terug naar Alkmaar neem. En dan vanaf het station nog tien kilometer met de fiets naar Schoorl. Vroeger bleef ik nog weleens logeren bij iemand in Amsterdam, maar dat nachtbraken heb ik wel een beetje gehad. Juist de afwisseling van stad en buiten bevalt me heel erg goed. En in feite is Amsterdam-Schoorl een afstand van niks.’

Hoe vaak kom je op De Kring en wat is voor jou de meerwaarde van het lidmaatschap?

‘Ik kom redelijk vaak op De Kring. Ik ben sinds kort lid van een wekelijks eetclubje en ik vind het sowieso een relaxte plek om aan het eind van de middag naartoe te gaan. Het hangt er een beetje vanaf wat er te doen is op De Kring. Soms ben ik er elke week, soms een keer in de maand. Ik ben nu 25 jaar lid en ik ben niet van plan ooit mijn lidmaatschap op te zeggen. Ik neem ook geregeld gasten mee naar De Kring, die vinden het hier altijd bijzonder. En het is ook een prachtige plek, je kunt op het balkon zitten, je kunt boven lekker eten. Het blijft gewoon mooi en leuk. Ik kom graag voor de talkshows en de Groene Kring. Op de vrijdag kom ik wat minder, dansen tot diep in de nacht doe ik niet meer, maar dat kan ook de leeftijd zijn.’

Tjadine Stheeman

De breedste en hoogste duinen van Nederland

In deze rubriek geven we een inkijkje in het leven van Kring-leden die meer dan vijftig kilometer buiten Amsterdam wonen, de zogeheten buitenleden. Deze keer zoeken we het wat dichterbij huis en rijden naar Schoorl, waar Paul Koopal, Kring-lid sinds 1999, in een voormalig pension woont.

Naam: Paul Koopal

Leeftijd: 65

Werk: bladenmaker, nu eindredacteur van medische tijdschriften, heeft vroeger gewerkt voor o.a. Viva, Rails en Playboy

Relatie/kinderen: getrouwd met Beanca de Goede, culinair journalist. Ze hebben samen twee dochters, Elisabeth en Cecilia, en tien kippen

Hoe ben je in Schoorl beland en woonde je daarvoor in Amsterdam?

‘Ik woonde eerst inderdaad in Amsterdam, op de Prinsengracht. In een heerlijk appartement, daar niet van,

Zang- en muziektalent strijdt en improviseert op Songfestivalavond

KRINGDINGEN

Op 11 mei organiseerde BinnenKring ‘De Draaicirkel’ in de bar van De Kring voor de eerste keer een avond ter gelegenheid van het Eurovisie Songfestival. Deze avond stond volledig in het teken van de liefde voor muziek. Wat aanvankelijk een overwinningsestje voor Joost Klein had

kunnen worden, met zijn verbindende liedje ‘Europapa’, eindigde echter in verdeeldheid en verslagenheid bij de Nederlanders, nadat Joost werd gediskwalificeerd.

Desondanks verzamelden vele leden zich in een rijkversierde Kring, waar zij deelnamen aan een quiz

om te bepalen welk team het meeste wist over de geschiedenis van het songfestival. Onder de vakkundige leiding van Marianne Schwan streken zeven teams tot op de laatste halve punt.

Terwijl een deel van de leden de optredens van de deelnemende

landen op een groot scherm volgde en gespannen naar de puntentelling keek, werd er in de bar gedanst op songfestivalmuziek en gekaraoket op winnende Nederlandse nummers uit het verleden. Ondanks de onverwachte gebeurtenissen eerder die dag, werd het een zeer gezellige en sfeervolle avond.

De dj’s van ‘De Draaicirkel’ zijn van plan om vaker muziekevenementen te organiseren. Deze BinnenKring bestaat uit leden die willen dj’en, of die vaardigheid onder de knie willen krijgen en mee willen helpen bij deze events. Velen hebben de dj’s van ‘De Draaicirkel’ al in actie gezien tijdens ‘Vreugde op Vrijdag’, de bekende borrelavond met door leden geshakete cocktails.

Met de succesvolle songfestivalavond belooft ‘De Draaicirkel’ een nieuwe bron van muzikale evenementen te worden, die de leden aan de bar nog veel gezellige (dans) avonden zullen bezorgen.

Aarnoud Overkamp en Theo Temmink

Carlstadt in Düsseldorf

In de nieuwe, onregelmatige rubriek DE WIJK VAN... kunnen Kring-leden in schrift en beeld laten zien wat hun eigen buurt aan bijzonders heeft te bieden. Het spits wordt afgebeten door Remko Spaan. Want het was zijn idee.

Eerst even wat kale feiten over Mijn Wijk. Het gaat om Carlstadt in Düsseldorf, een wijk met een kleine 3000 inwoners. Carlstadt ligt ten zuiden van de beroemde Altstadt, ten noorden van de

ne 5 minuten lopen naar de Rijn. Je loopt dan langs verschillende ministeries – Düsseldorf is de hoofdstad van Noordrijn-Westfalen (NRW), een gebied zo groot als Nederland, met ongeveer evenveel inwoners. Als ik naar de Rijn loop kom ik vanzelf Johannes Rau tegen; hij was 20 jaar lang een geliefde minister-president van NRW, daarom het standbeeld voor hem op de Johannes Rau-Platz. Hij steekt nog steeds behulpzaam zijn hand uit. Aan de Rijn is een promenade met KIT (Kunst Im Tunnel). KIT is niet alleen een ondergronds museum maar vooral populair vanwege het café en terras, uitkijkend over de Rijn. Hier is ook een stadstrand met horeca en strandstoelen. En een boekenkast om boeken te ruilen.

Sinds 30 jaar kun je op de Rheinuferpromenade rustig flaneren. Vroeger jakkerde hier verkeer overheen. Nu ligt er voor de auto's een tunnel onder dit favoriete stadswandelgebied.

Op de promenade en aan de Rijn worden veel evenementen georganiseerd. Het was er dan ook heel druk tijdens het EK vanwege de Public Viewings. Je hebt er ook een boekenmarkt en een Japandag. Bij dit laatste evenement kwamen dit jaar 660.500 bezoekers opdagen, velen verkleed als mangapop. Schitterend, je weet niet wat je ziet. 's Avonds is er vuurwerk. Gelukkig heb ik aan de promenade vrienden die op 5-hoog wonen om de vuurpijlen over de Rijn te zien knallen.

Rhein-Knie-Brücke met het Apollo variététheater eronder

markt in trek als sociaal trefpunt. Er zijn verschillende wijnbars en kramen met buiten tafels en stoelen waar je aan kunt eten en drinken. Hier, bij Bude 9, ook wel 'Bij Petra' genoemd, bevindt zich mijn tweede huiskamer.

Vanuit de Carlsplatz gezien heb je twee straten richting het zuiden. De Bilkerstraße met aan het einde mijn eerste huiskamer, te weten de Bistrokneipe Destille. Goed eten voor een schappelijke prijs. Destille is een soort buurthuis, ik tref er altijd bekenden. Elke zondagavond wordt hier live jazz gespeeld. Het is ook een kunstenaarscafé. In de zomer mogen zowel vaste bezoekers als mensen die niets met Destille hebben hun werk tentoonstellen. Ik verkoop er regelmatig mijn kunst.

De andere straat die uitmondt op de Carlsplatz is de Hohestraße. Dit is een straat vol winkels die nu eens niet bij een keten horen en veel heerlijke, zelfstandige restaurants.

Geen wonder dat door de geanimeerde straten van deze buurt jaarlijks de carnavalsoptocht trekt. Het is een bonte stoet van wel 2,5 kilometer lang. Kinderen, maar ook volwassenen, duiken op het snoep dat met scheppen van de praalwagens wordt gegooid.

Mijn eigen straat komt uit op de Schwanenmarkt. Dit is een blok met een grote speeltuin, voetbalveld en 2 tafeltennistafels. De andere helft is een park met een sculptuur van Heinrich Heine: door Bert Gerrisheim. In dit parkgedeelte van de Schwanenmarkt hebben we nu al voor het tweede achtereenvolgende jaar een picknick voor buurtbewoners gehad.

Ik heb je meegenomen in mijn leefgebied. Dit deel van Düsseldorf is waar ik mijn dagen doorbreng. En met heel veel plezier! Ik zou nog veel meer kunnen vertellen, maar kom zelfs eens naar Carlstadt. Het is iets meer dan 2 uur met de trein of 2,5 uur met de auto. Tip: parkeer je auto in de Q-Park op Kirchplatz. Niet ver van Carlstadt en in het weekend heel goedkoop.

Huis in de Bilkerstraße beklad met verf (door de bewoners, een homostel, zelf gedaan omdat anderen het voor hen deden...)

drukke doorgangsweg Herzogstraße, ten westen van de chique winkelstraat Königsallee en ten oosten van de Rijn. Carlstadt is stedelijk gebouwd als Manhattan. Het is grotendeels rechttoe rechtaan. Dat betekent dat we in blokken wonen met vier straten.

Ik woon in de Südstraße. Dat is een straatje tussen de Poststraße, waar verkeer de wijk inkomt en de Bilkerstraße, waar het verkeer weer eruit kan gaan. Toch is het een rustige straat zo midden in de stad. Ik woon 2-hoog, heb een bovenbuurvrouw, een onderbuur-

Meine Stammkneipe: Destille

Slaan we even verderop rechtsaf dan komen we in de Schulstraße. Hier vinden we het Film-museum en het Hetjesmuseum voor keramiek. Verderop rechts staat het Maxhaus voor kleinere culturele evenementen en de Maxkerk. Daarachter ligt een van de oudste scholen van Düsseldorf, de Maxschule. Ik heb daar een les meegemaakt precies zoals schoolkinderen die lang geleden kregen.

Gaan we rechtdoor dan zien we aan de linkerkant de Carlsplatz. Het is een deels overdekte markt waar je prijzige groenten, fruit, vlees, vis en bloemen kunt kopen. Meer nog is de

Johannes Rau-Platz

vrouw, en op de begane grond zit een kapperszaak. Mijn woning wordt een paar keer per jaar door een grote vriendengroep en bekenden uit de buurt bezocht voor een feest. Vooral de oudejaarsfeesten worden hier als een hoogtepunt beschouwd.

Vanaf mijn huis is het een klei-

Mijn woning wordt een paar keer per jaar door een grote vriendengroep en bekenden uit de buurt bezocht voor een feest

De Carlsplatz

Jan Cremer (1940-2024)

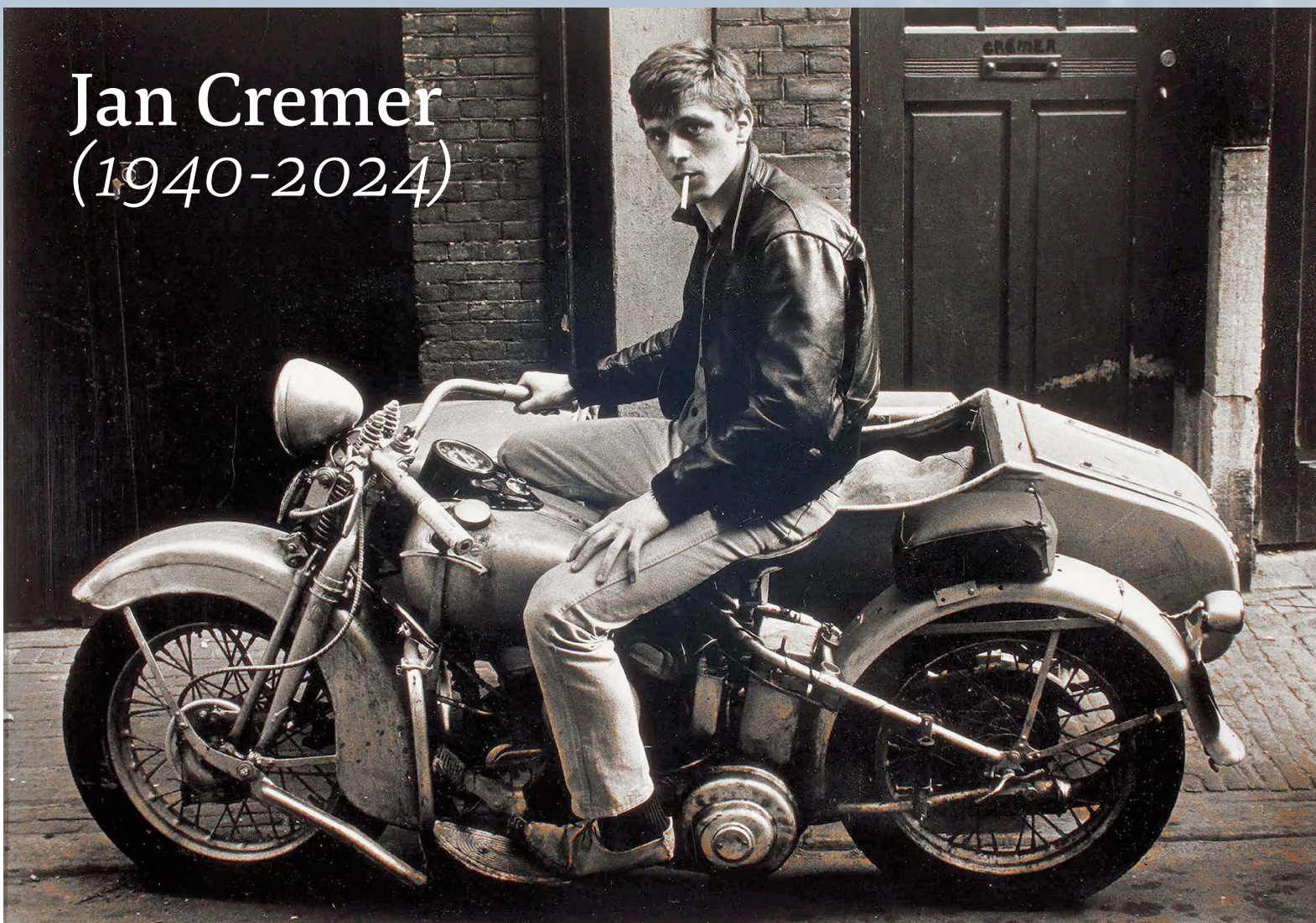

FOTO EDDY POSTHUMA DE BOER

De op 19 juni overleden schrijver, schilder en levenskunstenaar Jan Cremer werd niet zonder slag of stoot lid van De Kring. In 1961 oordeelde de ballotagecommissie nog: 'Leidseplein', slecht schilder, te veel show, 'later'. Twee jaar later mag hij op voordracht van onder anderen Remco Campert dan toch lid worden. Maar Jan Cremer zou Jan Cremer niet zijn als hij geen wraak zou nemen op de mensen die hem in eerste instantie afwezen. In 1966 kregen de kleinburgerlijke kunstbroeders van 'De Cirkel' (lees De Kring) er in *Ik Jan Cremer* 2 flink van langs.

Twee passages ter nagedachtenis van dit iconische Kring-lid:

'Het bestuur van De Cirkel bestaat uit een stelletje kleine machtswellustelinetjes, enkele half-intellectueeltjes die zich doodvechten om hun plaatsje aan de bestuurstaafel te mogen behouden. Het eeuwige bestuur worden zij genoemd, onder leiding van 'n bureau-craatje dat overdag op de afdeling Transport van de Bijenkorf de boeken bijhoudt. Meerdere leden werden geroeyd omdat ze hun voeten niet goed veegden, valsspeelden met sjoelen, vieze woorden zeiden of iemand na 2 uur introduceerden.'

(....)

'Dit hol, waar culturele ontucht en goklust welig tieren, deze rotte plek in onze geciviliseerd aandoende samenleving, dit Sodom en Gomorra van de Lage Landen, dit Lustoord van de lippendienaars van het Hollands kapitalisme, wie moet daar krom voor liggen? Jan met de Pet. Precies. Nu zullen mijn vroegere Kunstbroeders wel zeggen: "Die Cremer is volkomen gewetenloos!" Maar dan zeg ik: "Broeders, vroegere kunstbroeders van me, wie van ons bezit hier geweten? Jullie met z'n allen of ik?" Dat zou ik zeggen!'

Ad Fransen

Jacqueline de Jong (1939-2024)

Na het overlijden van Kring-lid en beeldend kunstenaar Jacqueline de Jong in juni van dit jaar zijn er in kranten en tijdschriften veel in memoriams verschenen die haar nagedachtenis recht doen. Links zijn te vinden op de website van De Kring: <https://kring.nl/nieuws/besloten/jacqueline-de-jong-1939-2024>.

In januari 2009 bezocht ik Jacqueline in haar Amsterdamse atelier, in het kader van mijn serie 'Werkplaats' in het toenmalige Kringmagazine. Door dat interview raakten we enigszins bevriend, ook al zag ik haar jammer genoeg niet vaak.

Voor het artikel maakte ik een foto van Jacqueline naast een gigantisch

zelfportret dat in haar atelier stond. Om haar hals heeft ze een zelf ontworpen sieraad: ze liet aardappelen uit haar tuin helemaal uitdrogen omdat de grillige vormen die ze dan kregen, haar inspireerden. Na selectie werden de mooiste exemplaren verguld.

Jeroen Koolbergen

Marij Sloothaak (1957-2024)

Op 8 mei jl overleed Kring-lid Marij Sloothaak, 66 jaar jong. Op haar Facebookpagina noemde ze zichzelf copywriter, auteur, blogger, singer. Maar ze was meer dan dat. Ze was ook een trotse moeder en oma, liefhebberende partner, dierbare vriendin en geliefd lid van ons eetclubje 'De Soubrettes', waar ze vanaf het eerste uur bij betrokken was. Wij missen haar enorm.

Marjet Vos: 'Marij was in 1996 lid toen ik voor het eerst op De Kring kwam. Een heel sociale én prachtige vrouw. Ze was meteen enthousiast om een vrouwenetclub te beginnen. Ik denk terug aan de relatieperikelen waar ze over vertelde tijdens onze etentjes, om uiteindelijk haar Ton te vinden.'

In eerste instantie zag het er somber uit wat betreft de kanker, maar we leefden als Soubrettes mee met de ontwikkelingen. We leerden haar steeds beter en op een andere manier kennen in die jaren. Zo'n dapper mens.'

Joske Siemons: 'Een lieve vrouw die haar ziekte met onvoorstelbare openheid en positiviteit droeg. Een bevlogen invaljuf op basisscholen en een gezellige tafelenoot aan de Soubrettes-tafel.'

Carla Neijts: 'Onze liefdevolle en creatieve vriendin heeft ons uiteindelijk toch verlaten. Ze had klasse zonder ijdel te zijn, was creatief zonder daarover op te scheppen. Marij zong prachtig, schreef mooie verhalen en zette zich in voor anderen. Toch bleef ze altijd bescheiden; dat sierde haar misschien nog wel het meest.'

Caroline Leenders: 'Marij was een opgewekte, grappige en stralende dame. Ze hield van het leven; dansen, samen aan tafel, en met elkaar lachen om allerlei avonturen.'

Madeleine Vreeburg: 'Elke derde vrijdag van de maand aten we samen met ons vaste clubje vriendinnen. Marij moest steeds vaker verstek laten gaan. Ze werd en wordt gemist: een optimistisch mens, belangstellend, slim en lief.'

Mirjam Bonting: 'Ik leerde Marij kennen tijdens een van de eerste etentjes van de Soubrettes. Marij vertelde dat ze net een manuscript af had voor een kinderboek. Het eerste dat ze niet in opdracht had geschreven, dus ze zocht een uitgever. Ik wist dat Jeroen Hoogerwerf net uitgeverij Levendig had opgericht en auteurs zocht. *Kabeljauw en het nut van de wereld* lag niet veel later in de boekwinkel. Marij's ongelooflijk optimisme heb ik altijd bewonderd.'

Tjadine Stheeman: 'We hoopten allemaal dat Marij dat ene medische wonder zou zijn waarop de kanker geen vat kreeg. En zo zag het er aanvankelijk ook uit. Marij bleef tot het einde toe de warme, sprankelende vrouw die ze was met interesse voor alles en iedereen om haar heen.'

Peter Polak (1940-2024)

In juni 2023 beklom Peter Polak voor het laatst de trap van De Kring om te dineren met zijn vijf vrienden van de 'dinsdagtafel.' Deze tafel, ook de 'filosofentafel' genoemd, werd vijftig jaar geleden opgericht door Peter, samen met collega natuurkundige Anne Kox en filosoof Henk Mulder.

In 1964 werd hij geïntroduceerd bij De Kring, of 'meegeeslept' zoals hij zelf zei, door de tekenaar Rob Wout (Opland). Rob Wout was zoals veel Kring-leden een patiënt van Peters vader, de geliefde huisarts Ben Polak. Zestig jaar lang was de sociëteit Peters ankerplaats; hij was penningmeester en voorzitter, leidde vergaderingen met humor en vaste hand, zorgde voor fatsoenlijke koffie en schitterde als prima ballerina op het 60-jarig jubileum van De Kring.

Peter had er graag zijn eigen zestig jarig jubileum gevierd, maar De Kring was een onneembare vesting geworden. Zijn lichamelijke achteruitgang bleek een gevolg van de spierziekte ALS. In januari dit jaar werd hij opgenomen in het ziekenhuis in Alkmaar, van daaruit ging hij naar een zorginstelling in Bergen.

Peter was genereus en heeft altijd veel betekend voor anderen. Daarom kreeg hij die laatste maanden veel bezoek en genoot daarvan. Zijn aftakeling verdroeg hij met berusting en opgewektheid. Maar eind mei was het genoeg. De progressieve ziekte beperkte hem dusdanig dat doorleven niet aantrekkelijk meer was.

De laatste vier dagen van zijn leven was hij thuis, bij zijn vrouw Michèle in Bergen. Op vrijdag 31 mei stierf hij in alle rust, liefdevol omringd door zijn dierbaren.

In het vorige nummer van deze krant is uitgebreid aandacht besteed aan 'Het gedreven Kring-lidmaatschap van Peter Polak.' Dit artikel is ook te lezen op de Kring-website: <https://kring.nl/nieuws/besloten/peter-polak>.

Renée Simons

FOTO MARIEKE VAN DIEMEN

De oproep aan leden om bijdragen te leveren aan de Kringkrant heeft weerklank gevonden.

Naast andere ingezonden stukken, elders in dit nummer te vinden, ontvingen we ook vier persoonlijke verhalen, die we hier presenteren als 'Vertellingen van leden'.

De bijzondere illustraties zijn speciaal voor deze rubriek gemaakt door Carlo Grift.

Late Pride

De Canal Pride in Amsterdam wekt een bespiegeling op over gender, vrouwenemancipatie, de eigen geschiedenis van de schrijfster en haar huidige gemoedstoestand.

Yoka van Brummelen

Terwijl ik door de gangen en zalen van het Rijksmuseum zwierf om de tentoonstelling 'Point of View' te consumeren, dacht ik vanuit het niets aan het leven van Aletta Jacobs; daarover straks meer. De tentoonstelling gaat over 'gender' die in schilderijen, foto's, beelden, sieraden en meubels zichtbaar moet worden. Verkleden, vermommen, van rollen wisselen, spelen met identiteit is van alle eeuwen en tijden. Het is een normale menselijke behoefte bevestigt de expositie. Daar ben ik het mee eens. Het is de reden dat ik me altijd heb verzet tegen een etiket, dat vind ik te makkelijk, alsof ik geen mens maar stilstaand water ben. *'Identiteit gaat niet over hebben maar over zijn'*, citeer ik Eva Meijer, schrijver, filosoof.

Buiten op het Museumplein schijnt de zon vol op wuivende regenboogvlaggen aan de gevels, aan palen en getraliede hekwerken. Het is de week van de Gay Pride.

De later beroemd geworden Aletta Jacobs droomde op haar vijftiende jaar, in 1870, over een ontsnappingspoging om aan het schrikbeeld van haar toekomstige lot als volwassen vrouw te ontkomen. Ze droomde van een vrij leven in een vrij land, ze wilde van huis weglopen, zich verkleden als een jongen om per schip naar Amerika te varen, om in dat land als koetsier haar eigen kost te verdienen. Dit verhaalt ze in haar memoires die in 1924 verschenen.

Aletta hoefde niet te vluchten, ze had begripvolle ouders, die haar steunden om te zijn wie ze wilde, het toont aan dat familie belangrijk is. Zij kwam uit een welgesteld milieu, haar vader was een gegoede plattelandsdokter. Er waren vele lotgenoten die net zo dachten als zij: het monotone leven moeten vullen met huishoudelijk werk, aan huis gebonden zijn door kinderen te moeten baren en verzorgen, was een akelig toekomstbeeld. Niet iedere vrouw had dezelfde kansen om werkelijk daaraan te ontsnappen.

Aletta Jacobs was de eerste vrouw die werd toegelaten om aan een Nederlandse Universiteit te studeren, werd de eerste vrouwelijke arts en Nederlands bekendste feministe.

De televisie zendt ieder jaar rechtstreeks een reportage uit van de jaarlijks terugkerende Canal Parade in Amsterdam. De met vlaggetjes opgetuigde boten varen door de Prinsengracht met kleurrijk uitgedoste drags, queers, van alle kleur, ras, makelij en status die we nu de lhbtqia+ gemeenschap zijn gaan noemen. Wat een feest van de vrijheid!

Van die gemeenschap maak ik deel uit realiseer ik me, we zijn gelijkgestemden, daar moet ik zuinig op zijn. De deelnemers zijn mijn helden, zij hebben voor de vrijheid gestreden waar ik nu profijt van heb. Wat deed ik?

Ik hoefde niet te vluchten, mijn toekomstdroom werd mij op een presenteerblaadje aangereikt.

Daarbij denk ik aan mijn eerste kennismaking met het 'Andere', toen 'anders en afwijkend-zijn' mijn ongewilde norm werd, ja, op mijn achtste jaar, toen ik voor het eerst kennismaakte met de andere leefvorm: twee vrouwen samen. Dat zat zo: de bijna twintig jaar oudere dochter van de burens, met de roepnaam 'Theo' – inderdaad een jongensnaam want haar vader wilde een zoon – en haar vriendin Jos bezochten na een verwijdering van ongeveer tien jaar voor het eerst Theo's ouders. De vriendinnen woonden in het oosten van het land, wij in het noorden, reden in een Volkswagen, rookten sigaretten, maar het belangrijkste: ze waren arts. Een goede opleiding dat maakt pas gelukkig, begreep ik. Sigaretten roken was een daad van vrouwenbevrijding interpreteerde ik; in mijn omgeving rookten vrouwen niet. Theo en Jos namen meteen mijn zwaarmoedigheden weg. Hun manier van leven inspireerde mij tot het ontwikkelen van mijn toekomstdroom, ik kreeg levenslust, ging nieuwsgierig op zoek naar antwoorden en naar hoe het allemaal zat, want ik wilde niet zo worden en zijn als de vrouwen om mij heen. Vanaf mijn achtste jaar leefde ik een pittig introspectief leven.

Ik schrok van alle vooroordelen, mensen spraken over 'de verkeerde kant', zoals 'zo' leven werd genoemd, een veroordeling in termen die ook van toepassing waren op mensen die in WO II fout waren geweest, want die oorlog was nog niet zolang geleden beëindigd. Ik was erdoor verward. Ik was geschrokken van de negatieve oordelen van mijn vader, van mijn moeder over het andere 'afwijkende' gedrag. Vanaf dat moment was mijn ouderlijke huis niet meer veilig, ik leefde een geheim dubbel en strategisch leven, altijd bang dat mijn toekomstdroom van me zou worden afgepakt, of dat ik gek zou worden verklaard en opgesloten. Ik vreesde vaders gezag over mij. De grote, hechte, niet onbemiddelde familie was gefixeerd op 'naam en goede eer' volgens de conventionele burgerlijke tradities, dat zou zo blijven. Vanaf mijn twaalfde jaar leefde ik al min of meer buiten het gezin, ging mijn eigen gang, volgde mijn uitgestippelde toekomstplan: ik wilde naar de Toneelschool. Aan die keuze was geen vader of moeder te pas gekomen. Het gezinsleven was sowieso voor mij geen pretje met drie broers die de ambitie van vader moesten vervullen. Ik hoefde niets, er lag geen plan, ik was immers 'maar een meisje', net onkruid, op mij werd niet gelet, ik groeide vanzelf. Daar deed ik mijn voordeel mee: ik wilde tenminste een magnolia worden.

Ik zit nu in de zon op het antieke 'leeuwenbankje' tussen de geopende balkondeuren met

uitzicht op de flauwe bocht van de Singelgracht die stroomt richting Leidseplein, de achterkant van het American Hotel is zichtbaar.

Ik bewoon sinds bijna twee jaar dit schitterende appartement in het seniorenwooncomplex op het mooiste plekje van mijn Amsterdam. Ja 'mijn'. Rond diezelfde leeftijd van acht jaar was ik voor het eerst in Amsterdam en wist het: hier wil ik wonen, hier voel ik thuis, dit is mijn stad.

Op zeventienjarige leeftijd, met een koffer vol goede moed en met toekomstplannen, ging ik hier alleen en zelfstandig wonen, had baantjes om te voorzien in mijn levensonderhoud, in de huurpenningen voor een kamer en studiegeld. Ik was Amsterdammer, dat maakte me sterk. Boeken waren mijn metgezellen. De kracht van kunst had ik al jong zelf ontdekt van beeldende kunst, theater en film, vooral van taal zonder woorden: muziek en dans.

Ik stond alleen, kon geen goede dochter zijn voor mijn ouders met alle nare gevolgen van dien.

Met een bloedband familie leefde ik niet, wel met een gekozen familie van vrienden.

Het getal acht is inmiddels in jaren vertienvoudigd, ik sta hoog op die getallenrijke berg en overzie het strijdtoneel. Na de nodige ontberingen, na een rijk en avontuurlijk leven is de cirkel rond. Met trots, Gay Pride.

Het is me gelukt om zielsgelukkig te zijn met mijn grote liefde, mijn vrouw, die een paar jaar geleden is doodgegaan nadat we samen bijna twintig jaar onze levens deelden. Ze liet me veel, heel veel na, vooral haar liefde en haar bijzondere familie.

Vlucht

Zelfs op pelgrimstocht in Italië valt niet te ontsnappen aan de voorspelbaarheid van landgenoten. Zijn het Kring-leden?

Arno Dieren

In de lucht is nergens een wolkje te bekennen, ook vanmiddag houden de vogels zich schuil, wie verlaat in deze zinderende hitte nou de schaduw? Vanochtend was ik weer vóór zonsopgang op pad, hoe vroeger je vertrekt, hoe langer je profiteert van de ochtendkoelte.

Maar rond het middaguur was de drinkwaterzak al bijna leeg, en langs het wandelpad over de heuvels kwam nergens een plek om bij te vullen. Toen de pelgrimsroute de via Cassia kruiste ben ik die maar gaan volgen, in de hoop ergens om water aan te kunnen kloppen. Dan maar een stuk langs de tweebaans-autoweg tussen de heuvels door, liever dat dan nog vijf kilometer door de zengende hitte over de kam. Gelukkig is er wat minder verkeer vandaag, de Italianen zitten nu met *la famiglia* bij la Mamma aan het zondagsdiner. Dicht tegen de vangrail, tegen de rijrichting in, zie je tenminste wat er op je af komt. Bestuurders die voor me wijken bedank ik met een opgestoken vingertje, soms zwaait iemand terug. Maar ik blijf op mijn hoede om weg te draaien: als ze dicht achter elkaar rijden heb je zo maar een uitstekende spiegel van een caravan of camper te pakken.

Maar ook hier beneden langs de weg is nergens water, hier is alleen maar rotswand en auto's. Als de vangrail opnieuw door een pelgrimsbordje onderbroken wordt zie ik op de app dat Campagnaro di Roma nog vier kilometer over de heuvelflank heen naar boven is. Het is me hier toch te link. En liften levert ook niets op, wie stopt er nou voor een gek met een strohoed, grote rugzak, en een flinke stok die zo nodig tegen de richting in langs de auto's wil banjeren? Het bordje met de pelgrim wijst een stoffige landweg op, een meter of honderd omhoog verder een hoge boom, even pauze maken. Daar in de schaduw buk ik me om de rugzak af te nemen, en zie beneden aan de weg waar ik vandaan kom, een paar wandelaars, ze staan klaar om over te steken. Eentje draagt een blauwe cap, twee hebben eenzelfde grauw junglehoedje op hun hoofd, de vierde heeft een dikke grijze haardos met donkere bril. Verder achter hen, in de verte op het pad aan de overkant bewegen nog een paar silhouetten. De schrik slaat me om het hart. Dit is een groep, mannen, misschien twee of drie vrouwen, een beetje op leeftijd, een jaar of vijf ouder dan ikzelf. Maar vooral: het zijn Nederlanders. Een jaarclub. Of erger misschien: Kring-leden, althans zoals ik me die voorstel van verhalen die ik er in Amsterdam over gehoord heb, dat lijkt me helemaal niks.

De vier zijn de weg overgestoken. Natuurlijk hebben ze me gezien. En zoals ik hen, zo zullen zij ook mij herkend hebben, je ruikt het bijna, als je met landgenoten te maken hebt. Ik voel de voorste naar me kijken, maar ik draai weg, geen oogcontact maken, vooral geen oogcontact. Dan maar geen pauze. Ik versnel mijn pas, als ze me inhalen is het te laat. Ik hoor de bekende vragen al, de zelfingenomen, stompzinnige vergelijkingen hoe ze daar zelf tegenaan kijken, zonder zich nog om jouw antwoord te bekommeren: Waar slaap je dan, als je zonder plan loopt? Tjee, ongemakkelijk, geef mij maar een lekker koel bed na het afzakkertje. Vijfentwintig kilometer per dag met die bepakking? Daar heb je tegenwoordig toch van die slimme koeriertjes voor? En is je vrouw daar dan wel gelukkig mee? Een paar leuke scharrels gehad, zeker! En ook: Ah, een publicatie, hoe interessant. Wanneer in de handel?

Met de rugzak weer strak op de schouder maak ik extra grote stappen, het enige dat ze van me krijgen is het donkere silhouet van een rugzak met een strohoed dat zich langzaam van hen verrijdt. Uitkijken dat ik niet over een kuil of steen struikel, stel je voor dat ze me dadelijk welwillend overeind helpen met een verstuipte voet.

Als het pad over de heuvelrug weg draait, schroeien de brandende blikken iets minder door de rugzak. Uit beleefdheid gedwongen te

worden met hun te praten, *The Horror, the horror*. Dan ben ik weer vol terug in Nederland, zit ik weer in de code van voorspelbaar en transparant voor de ander zijn, overgeleverd aan het belegen gekeuvel van vakgenoten, collega's en bekenden. Ik laat mij niet zomaar door dit kringetje Nederlanders, dat hier toevallig een dagtripje van een paar dagen maakt, uit mijn vijf maanden vrijheid katapulteren. Op de app zie ik dat in een gehucht net buiten Campagnaro een parochiehuis is waar maar vier bedden zijn. Daar moet ik veilig voor ze zijn, die kilometer extra heb ik er graag voor over.

Net voor zonsopgang ben ik weer onderweg, een extra fles water mee. La Storta, een voorstad van Rome is drieëntwintig kilometer verderop. Halverwege de ochtend rust ik in de koelte van een afdakje bij het Santuario della Madonna del Sorbo, een klein kerkje op een heuvel. Als ik op de app probeer te beschrijven hoe mooi het Madonnabeeld binnen is, knerpt het grind van het kerkpad, meerdere voetstappen tegelijk. Van buiten de ommuring klinkt een luid: 'Hier is het'. De vierkoppige voorhoede van gisteren loopt over het pleintje aan me voorbij richting kerkportaal: blauwe cap, twee grauwe junglehoedjes en een grijze haardos met donkere bril. De grijze haardos knikt naar me, bij de anderen meen ik iets van herkenning te bespeuren. Ik knik, breng een weifelend 'buon giorno' uit, in de hoop hen aan het twijfelen te brengen over ons landgenootschap. Gelukkig komen ze niet meteen op mijn schaduwplekje af. Maar als ze naar binnen zijn, slinger ik de rugzak over mijn schouder, grijp hoed en stok en neem met grote stappen het grindpad omlaag. Het peloton is nergens te kennen.

Het gaat richting Formello, het zandpad daalt tot bij een beekje en leidt me even later een omheind natuurgebied binnen. Daar loop ik merendeels door de schaduw van hoge parasoldennen, en net voor Formello, aan de rand van het plateau kijk ik over een enorm dal uit, misschien wel het laatste weidse panorama van deze hele reis. Maar het besef op de hielen gezeten te worden, jaagt me verder, omlaag het stadje in. Voorbij een bocht in de weg, ik ben nog niet in het centrum, staat de deur van een kleine broodjeszaak open, een paar stoep treden, er staat één kleine tafel met twee vouwstoeltjes voor. Onze panino mortadella is de lekkerste van de hele wereld roept een sticker die het hele raam van de voorgevel beslaat. Ik ben niet zo van de mortadella. Maar dit is zeker te klein voor een hele groep. En honderd meter verder wapperen rode Coca-Cola parasols op een terras. Daar is plek zat voor drie bussen landgenoten.

Als ik mijn tweede broodje porchetta van het bord pak, verschijnt de grijze haardos met bril in de bocht. Hij houdt in vóór de trappetjes van mijn broodjeszaak tot de blauwe cap bij hem is en wijst dan met zijn stok verlekkerd naar de sticker achter me: 'Dat ziet er niet verkeerd uit'. Een van de grauwe junglehoedjes meldt dat verderop zo meteen de lunch klaar staat. Maar het andere junglehoedje zit al op het stoepje voor me: 'Zullen we niet toch alvast iets lekkers nemen?'

Ik gooi mijn rugzak over de rug, trek mijn hoed diep over mijn ogen en loop, broodje in de hand, met een beslist 'scusi' het trapje af, de straat op. Hoe kom ik hier van af? Voorbij de kerk wijst een wegwijzer La Storta aan, Via Cassia staat er tussen haakjes achter. Natuurlijk, ik pak de Cassia weer. Volgens de app maakt het pelgrimspad na Formello nog een omweg langs Etruskische opgravingen. De

groep zal die zeker op het programma hebben. Die opgravingen kunnen me gestolen worden.

Opgelucht strijk ik in een zijstraat neer bij een bar, klets wat met de buurman aan het tafeltje naast me en werk bij een volgende *caffè* nog even aan mijn reisblog. Dan stap ik op, la Storta wacht, nog zeven kilometer. Maar al meteen om de hoek, in de hoofdstraat, loop ik tegen een bushalte aan. Hm. Gisteren en vandaag heb ik best hard geploeterd. En op de Cassia is het bijna spits. Als ik op het haltebordje naar de vertrektijd tuur komt een blauwwitte regiobus aangereden: La Storta in grote gele neonletters achter de voorruit. Hij stopt, ik weet niet of ik mijn hand heb opgestoken, maar ook de voordeur opent. Het is mooi geweest met dat lopen vandaag. Ik pak de rugzak af, knik naar de chauffeur, frommel mezelf de tredes omhoog en val, als de bus optrekt, als vanzelf in de nog vrije invalidenbank voorin. Het leven van een pelgrim is mooi, grijns ik tegen mijn spiegelbeeld in het raam. Zoals zo vaak: ook vandaag zorgt de weg weer voor me. Als ik iets nodig heb komt het op me, ik hoef het alleen maar op te rapen.

In de bus achterin wordt druk gepraat. Ik draai me om, benieuwd wat voor dialect de Italianen in dit stadje spreken, het klinkt vaag bekend.

Ik had het moeten ruiken. Achter me zitten geen Italianen. Achter me zitten landgenoten in wandeloutfit. De voorste draagt een blauwe cap, de twee er naast ieder een grauw junglehoedjes. De grijze haardos knikt naar me en doet zijn donkere bril omhoog.

Zomerhitte

Een man en een vrouw in een bos tijdens een hittegolf. Heeft iemand een zonnesteek opgelopen?

Pieter Fopma

Het was of het asfalt alle zonnwarmte meteen teruggaf. Het stuur glibberde onder zijn handen en het zweet liep over zijn rug, prikte in zijn ogen en hij hoorde de jonge vrouw naast zich hijgen als een hond en toen

Vervolg op pagina 14

Vervolg van pagina 13

hij opzij keek, schrok hij van haar rode opgezwollen gezicht. De zee was nog een half uur rijden weg. Dat duurde te lang. Ze moesten eerst ergens uitblazen.

‘Verandering van plan. We gaan naar een bos.’

Vroeger was het landgoed waar hij haar heen reed voor iedereen toegankelijk, maar nu stond er een bord verboden toegang. Toch pakte hij haar hand en trok haar mee. Bomen, wist hij, geven niet alleen schaduw maar ook koelte, doordat ze zich voortdurend vol water zuigen.

‘Het zijn eigenlijk een soort levende ijskasten.’

‘Waarom wilde je eigenlijk naar zee?’

‘Ik dacht dat jij dat fijn zou vinden.’

‘Voor mij ging het er meer om de stad uit te komen.’

‘Nou, dat is gelukt.’

Ze kenden elkaar nog niet lang. Hij was redacteur van kinderboeken en zij was een van de onzekere jonge schrijfsters die hij onder zijn hoede had genomen. De directie had hem laten weten dat haar boek echt nog deze zomer in de winkel moest liggen, en als ze in paniek was, schreef ze niet.

‘Soms denk ik dat het niet meer te stoppen is,’ had ze gezegd. ‘Dat de zomers steeds heter worden en dat al het water dan verdampt en het nooit meer regent. En dan misoogsten, oorlogen, het einde van de wereld.’

‘Zo’n vaart zal het niet lopen.’

Ze sloegen een zijpad in naar een verwaarloosd deel van het landgoed, waar het koeler was, omdat de bomen er dichter bij elkaar stonden. Daar zouden ze ergens gaan zitten en proberen de hitte te verdragen. Hij legde een hand op haar rug en duwde haar zacht verder de duisternis in.

‘Ga je me nu verleiden?’ vroeg ze toen ze eenmaal op een boomstronk zaten, en op elk ander moment had hij daar wel een gepast antwoord op geweten. Maar nu wist hij niets te zeggen, want vlak voor ze gingen zitten had hij iets gezien in de bladeren boven zich, iets verschrikkelijks. Kwam dat door de hitte? Of raakte hij weer overspannen, zoals jaren terug, toen de ene deadline de andere opvolgde? Toen had hij een jaar lang bevend en trillend thuis gezeten, schrikkend van elke geluid en bang voor elk bezoek. Hij bleef het beeld voor zich zien, zo gedetailleerd dat hij meteen een paar stappen terugliep.

‘Heb ik iets verkeerd gezegd?’

‘Nee, blijf jij daar maar zitten. Ik kom zo bij je.’

Want hij had tussen de bladeren in het spel van licht en schaduw een dode man zien hangen, een touw om zijn nek, de ogen uitpuilend. De man moest rustig van een tak afgestapt zijn, hier midden in de overweldigende natuur, want zijn gezicht stond hoe verwrongen ook eigenlijk wel vredig.

Maar hoe hij ook zocht, eerst vlakbij, daarna ook tientallen meters terug het bos in, hij vond de man niet terug.

‘Wat is er dan? Wat zoek je?’

Ze was, toen ze hem zo angstig in de drukkende hitte hijgend rond zag lopen, opgestaan om hem te helpen. Maar hij kon het haar niet zeggen. Toen voelde ze een grote kalmte in zich neerdalen en ineens wist ze dat ze de hitte wel zouden overleven en dat het ook wel weer zou gaan regenen. En dat boek kreeg ze ook wel af. Maar vooral beseft ze dat de rollen omgedraaid waren. Zij zorgde nu voor hem.

Preuts

Op een feestje met oude bekenden neemt Lois subtiel wraak op Maarten, die als volwassene nog net zo’n hork is als in hun middelbare schooltijd.

Jeanine Reuver

‘Ik moest wel even goed kijken,’ zei Maarten lachend. ‘Goh, wat ben jij veranderd. Een stuk grijzer en een bril. Die had je toen niet.’ Hij ging even op een afstand staan. ‘Ook wat kilootjes erbij, zie ik.’ ‘Jij ook,’ zei ik, maar hij hoorde het niet. ‘Hoe ken jij het feestvarken?’ vroeg hij. Hij wees naar de man die op het podium stond. ‘Hij is een oud-collega van me.’ ‘Nou, dat ik toch toevallig dat ik je hier tref. Hoe lang is het nou geleden? De middelbare school, toch? Hoe heet je ook alweer? Niet zeggen!’ ‘Lois,’ zei ik. Voor in de zaal werd een lied gezongen. ‘Lois,’ zei ik wat harder. ‘Help me even. Met wie was jij bevriend?’ ‘Met Annet,’ zei ik. ‘Oh ja, ik weet het weer. Annet was de jongere zus van Jeroen, mijn maatje op de middelbare school. Wat een heerlijke tijd was dat. Als ik daaraan terugdenk. Mooie jaren.’ ‘Zie jij Annet nog weleens?’

Hopelijk wordt u door bovenstaande verhalen geïnspireerd, want de redactie van de Kringkrant ontvangt graag nog meer fictie en non-fictie uit de pen van Kring-leden.

U kunt trouwens ook lid worden van de BinnenKringen ‘Liefhebbers van schrijven’, ‘Literaire leesclubs’ en ‘De Literaire Salon’ om andere (aspirant-) schrijvers te ontmoeten.

Bijdragen graag naar ad.fransen@planet.nl en jeroen.koolbergen@xs4all.nl

De deadline voor het Kerstnummer van de Kringkrant is 1 november a.s.

‘Nee, niet nadat ik naar Amsterdam ben verhuisd. Zie jij Jeroen nog?’

‘Nee, niet meer gezien.’

We kregen een papier in onze hand gedrukt met daarop de tekst van een lied. Ik probeerde mee te zingen. Maarten dronk zijn glas leeg en pakte een handvol nootjes uit een schaalteje.

Het was een vrijdagavond. Annet en ik hadden een film gekeken bij haar thuis en hadden onze nagels gelakt. Ik mocht van mijn moeder blijven slapen als ik beloofde niet te lang op te blijven. We lagen al in bed, toen we beneden geluiden hoorden.

‘Zijn dat je ouders?’ vroeg ik.

‘Nee,’ zei Annet, ‘die komen nooit voor twaalf thuis. Ik denk dat het Jeroen is.’

Ik hoorde gestommel op de trap.

Plotseling ging de deur van de kamer open. In de opening stond Jeroen.

‘Oh mijn lieve kleine zusje en haar vriendinnetje. Slapen jullie al?’

‘Nu niet meer, eikel,’ zei Annet. ‘Ga weg!’

‘Doe niet zo ongezellig. Ik heb Maarten meegenomen. Hij komt jullie even begroeten.’

Achter Jeroen kwam Maarten tevoorschijn. Hij duwde Jeroen aan de kant.

‘Oh, ze liggen al in bed,’ zei hij op lachterige toon. ‘Nou dan kom ik er even bij liggen.’

Maarten nam een sprong en belandde boven op mij. Ik rook de alcohol in zijn adem.

‘Nou dit ligt lekker,’ zei hij en greep onder de dekens.

Ik duwde zijn handen weg, maar hij was sterker dan ik en hij vond mijn borsten.

‘Au, au!’ riep ik.

‘Wat is dat nou? Wat voel ik hier?’ Maarten begon te lachen.

Ik trok mijn knie op en met al mijn kracht die ik in mij had stootte ik omhoog.

‘Godverdomme! Wat is dat nou! Wat doe je!’ Hij rolde van me af.

‘Ga weg, klootzak,’ riep ik.

‘Jezus, trut, wat ben jij preuts, zeg.’

‘Maarten, ga weg!’ riep Annet. ‘Anders vertel ik het aan mijn ouders.’

‘Oooh, dan vertel ik het mijn ouders,’ zei hij met een hoog stemmetje.

‘Het is jammer dat we geen contact meer hebben,’ zei Maarten, toen de muziek zachter werd gezet. ‘Jeroen en ik waren dikke vrienden. Maar ja, hij ging iets met kunst doen en ik ging studeren. Dan groei je toch uit elkaar. Annet was een leuke meid, dat herinner ik me nog wel, knap ook, lekker ding. Die vriendschappen van vroeger waren toch heel bijzonder als ik er zo op terug kijk. Je haalt samen rotzooi uit, maar je bent jong, onbezonnen, wat maakt het allemaal uit.’ ‘Ik weet het niet,’ zei ik.

‘Leuk om nog eens herinneringen op te halen uit die tijd.’

‘Ach, ik weet het niet. We zijn allemaal zo veranderd.’

‘Ja, je hebt gelijk. Wie zit daar nu nog op te wachten. Je hebt je eigen leven. Ik heb het ook harstikke druk met mijn bedrijf. Het is heel hard gegroeid. Sophie, mijn vrouw, klaagt altijd dat ik er nooit ben. Maar ik denk dan: je hebt niks te klagen, mens. Je hebt een mooi huis, fijne vakanties. We kunnen doen waar we zin in hebben. Wie maakt je wat, toch? Wat doe jij nu? Ik kan me herinneren dat Annet op het vwo zat en daarna medicijnen ging studeren, maar jij niet, meen ik. Mavo? Je was niet zo’n licht, zei Jeroen altijd. Niet dat het mij toen wat kon interesseren.’

Ik dronk mijn glas leeg en zette het op de bar.

Me half omdraaiend zei ik: ‘Wat ik nu doe? Ik ben schrijver.’

De BinnenKring 'Liefhebbers van schrijven' heeft gewerkt aan een gemeenschappelijke schrijf oefening: zet je gedachten op papier naar aanleiding van een schilderij dat je aanspreekt. Twee leden van de schrijfclub stuurden de Kringkrant een overpeinzing.

Bollen- velden aan duinrand

Jeroen Zonneveld

E nige tijd geleden kocht ik voor het eerst van mijn leven een schilderij. Tot nu toe was het nooit in mij opgekomen om kunst aan te schaffen, maar de Amsterdamse kunstenaar Frans Koppelaar (1943) inspireerde me met zijn werk zo dat ik het niet kon laten.

Hij heeft tegenwoordig de gewoonte om zijn Facebook-vrienden mee te laten genieten van het wordingsproces van zijn schilderijen. Meestal gaat het om Amsterdamse stadsgesichten of portretten, af en toe afgewisseld met landschappen. Op een bepaald moment was ik online getuige van de *making of* van het schilderij *Bollenvelden aan duinrand*. Omdat ik, bij

wijze van spreken, in een bollenmand geboren ben, trof dit impressionistische landschap mij in mijn ziel. De bloeiende hyacinten worden hier nog met de hand gekopt, zoals we dat zelf ook vaak deden. De bloemen gooiden wij niet weg, maar brachten we naar huis, waar het hele gezin er, gecombineerd met narcissen, bloemenslingers van reeg. Die verkochten we vervolgens voor goed geld aan Duitse badgasten, die de motorkap van hun Mercedesen ermee versierden.

Een schraal voorjaarszonnetje beschijnt het tafereel op het doek, maar is nog te zwak om de nevels volledig te verdrijven uit de heiige duinenrij op de achtergrond. Precies zoals ik me de bloeiende bollenvelden op de geestgronden onderaan de duinen herinner.

Toen het schilderij eindelijk klaar was heb ik mij dan ook snel gemeld om het te kopen.

Links: Frans Koppelaar, *Bollenvelden aan duinrand*, 2012

Onder: Mark Rothko, *White Center*, 1950

Koppelaar houdt niet van uitvoerige manifesten om zijn kunstwerken te verklaren, te mystificeren of een meerwaarde te geven. 'De wereld om ons heen is bijzonder uniek. Daar vind je geen tweede van. En dan vooral op die momenten waarop zij mij een glimp van schoonheid laat zien,' zegt hij zelf over zijn werk.

Toch wordt hij nogal eens vergeleken met Breitner, die honderd jaar geleden, in de klassieke traditie van de Haagse School en het Amsterdams impressionisme de dynamiek van de stad Amsterdam wilde vastleggen. Maar Koppelaar zoekt eerder naar een atmosfeer van rust en verstillings, die meer te vinden is bij Breitners collega en vriend Willem Witsen.

De intense, zoete, hallucinerende geur van vooral de afgebeelde hyacinten op het doek bedwelmt mij enigszins. Hoewel de narcissen op de voorgrond staan, voeren de hyacinten in warm roze, violet, rood en koeler roze de boventoon, waardoor het kleurenpalet een bijna Rothko-achtig effect krijgt.

Menig museumbezoeker van vooral de eerdere werken van Rothko, met horizontale vlakken in felle kleuren, moest in katzwijn worden afgevoerd omdat de schilderijen hen volledig in vervoering brachten. Zoveel effect brengt Koppelaars schilderij bij mij niet teweeg, maar dat langdurig kijken naar *Bollenvelden aan duinrand* mij onverbloemd laat wegzweven naar het onbedorven bollenland van mijn jeugd, is ontegenzeggelijk het geval.

De thuishkomst van Marcus Sextus

Willem Fonteyn

D it schilderij van Pierre-Narcisse Guérin uit 1799 toont de thuiskomst van Marcus Sextus, een trotse krijger, die triomfante-lijk terugkeerde naar de door zijn leger bevrijde stad Glanum. Marcus arriveerde in de stad omringd door zijn trotse en uitgeputte mannen. De burgers van de grotendeels verwoeste stad juichten hem bij zijn aankomst opgelucht en enthousiast toe. De vijand was verslagen, de stad was heroverd.

Het schilderij zoomt in op het moment dat Marcus na zijn zegetocht geconfronteerd wordt met zijn overleden vrouw. Zijn vrouw was tijdens zijn afwezigheid door een ziekte gevelde. Bij zijn terugkeer thuis vindt hij zijn dochter in tranen bij het sterfbed van zijn vrouw.

Marcus zit verbijsterd rechtop naast zijn overleden vrouw. Zijn triomfantelijke houding is veranderd in die van wanhoop en verdriet. Zijn ogen, eens gevuld met vastberadenheid, zijn nu vol van pijn. Hij had gevochten om zijn stad te bevrijden, om zijn geliefde te bescher-

men, maar hij had gefaald. Het is alsof de kunstenaar het moment heeft bevroren waarop Marcus de waarheid ontdekte, de bittere waarheid van haar dood.

De kracht van Guérins schilderij ligt niet alleen in de meesterlijke penseelstreken, maar ook in het vermogen om de kijker mee te nemen naar de diepste emoties van de menselijke ziel. Het confronteert de kijker met de realiteit van verlies en

de complexiteit van de menselijke ervaring.

En zo blijft 'De Terugkeer van Marcus Sextus' een universeel verhaal vertellen, niet alleen over triomf en heldendom, maar ook over de pijnlijke offers die gebracht worden op het pad naar glorie. Marcus Sextus zal altijd herinnerd worden als een krijger, maar ook als een man die zijn geliefde verloor. Hij was een held, maar zijn overwinning voelde hol zonder zijn geliefde vrouw aan zijn zijde.

Veertien vragen voor... Karin Kallenberg

Karin Kallenberg is geboren en getogen in Amsterdam en Kringlid sinds augustus 2023. Ze is lerares Nederlands en auteur van thrillers en een roman. Ze woont in Rome.

In deze rubriek wijzen Kring-leden elkaar om de beurt aan om 14 vrijmoedige vragen aan zichzelf te stellen. Met zelfportret. De redactie is in handen van **Karin Kallenberg**, zij bijt zelf het spits af en wijst daarna Paul te Bokkel aan

1 Noem een talent van jezelf waar niemand iets aan heeft?

Ik kan heel goed zakken drop leegeten. Hup. In één keer weg. Gelukkig is er in Rome waar ik woon niet de drop te krijgen die ik lekker vind.

2 Heb je een bijnaam?

'Kaatje' werd ik genoemd door mijn moeder, die voor al haar vier kinderen naampjes had. Mijn zus en een schoolvriendin van vroeger zeggen het nog weleens tegen me. Dat geeft een heerlijk, vertrouwd gevoel.

3 Als je kon tijdreizen, naar welke periode zou je dan terug willen gaan?

Dan zou ik een holbewoonster willen zijn. We weten weinig van deze voorouders. Hoe communiceerden ze bijvoorbeeld, en hoe ontstonden de machtsverhoudingen? Ik heb het idee dat het leven dierlijk, puur en vrij ongecompliceerd was. Weinig zorgen, behalve of je die avond te eten had. Als het goed is hielden de mannen die sabel-tandtijger wel op een afstand. Zo gauw mijn nieuwsgierigheid bevredigd is wil ik wel weer terug. Ik kan luxe waarderen.

4 Wat is het grootste avontuur dat je ooit hebt beleefd?

Dat was toen ik in het pre-internettijdperk baan, woning, familie en vrienden achterliet om in Mozambique te gaan wonen, waar hongersnood was en een burgeroorlog woedde. Bovendien stapte ik voor deze emigratie in het huwelijksbotje met een man met wie ik anderhalf jaar een langafstandsrelatie had. De onderneming heeft positief uitgepakt, we zijn nog steeds samen.

5 Wanneer ben je voor het laatst bang geweest? En waarom?

Ongeveer een jaar geleden liep ik 's avonds laat naar huis op een afgelegen straat. Achter me hoorde ik voetstappen die steeds dichterbij kwamen. In het licht van een lantaarnpaal viel de schaduw van een lange breedgeschouderde man over me heen. Het zweet sprong in mijn handen. Niet laten merken dat je bang bent, dacht ik. Gemakkelijk stoer keek ik over mijn schouder.

'Ik begrijp dat u dit niet fijn vindt, mevrouw', klonk een uiterst beschaafde stem. 'Zal ik maar voor u gaan lopen?'

6 Hoelang kun je zonder menselijk gezelschap?

Ik ben graag alleen, mits ik kan schrijven, lezen, films kijken, muziek luisteren. Als die afzondering zich tot een maand beperkt, ben ik in zo'n retraite nog wel blij. Daarna ga ik me zielig voelen.

7 Wat is de mooiste plek op de wereld om wakker te worden?

In een hooischuur, gewoon in Nederland. Ik hou van de geur, het aardse, het geritsel. En je voelt één groot vangnet onder je.

8 Wat is het raarste compliment dat je ooit van iemand hebt ontvangen?

'Wat heb je je luisterboek goed ingesproken. Ik ben er lekker bij in slaap gevallen.'

9 Waarmee heb je iemand ooit het ergst beledigd?

Door inadequate medische zorg werd een voortslepende blaasontsteking een nierbekken-

ontsteking, die met orale antibiotica niet te genezen bleek. Ik belandde in een kliniek. Een paar maanden daarna kreeg ik weer een blaasontsteking, en ik was panisch voor een herhaling van de ellende. De uroloog wilde me niet behandelen en las me de les. Compleet overstuur heb ik gezegd dat als ik weer aan het infuus zou moeten, het haar schuld was en dat ze geen arts was maar een schooljuffrouw. Witheet ben ik de deur uit gestampt. In mijn auto zat ik trillend achter het stuur. Bij mijn voordeur stak ik zuchtend de sleutel in het slot. Op de bank bij een kop thee schreef ik een excuusmail. Nooit antwoord gekregen.

10 Wat moeten mensen vooral niet zeggen bij het laatste afscheid?

'Karin heeft haar talenten verspild. Ze had veel meer van haar leven kunnen maken.'

INGEZONDEN BRIEF

Arme Mathilde

Bij het verschijnen van de in *de Kringkrant* besproken biografie van Carel Willink leek mij de tijd gekomen om het alom bekende verhaal over Mathilde Willink te ontcrachten. Voor de zoveelste keer wordt er geschreven dat Mathilde haar man dwong, chanteerde om voor haar de dure jurken van Fong Leng aan te schaffen.

Doordat ik als kunstenaar in de stal van Galerie Eugène Siau op de Keizersgracht zat en daar vaak een nazit of partij heb bijgewoond, kende ik het

Fong Leng (l) en Mathilde Willink (r), in de foyer van Theater Carré, Amsterdam, 1974.

FOTO PHILIP MECHANICUS

11 Als je in één klap een nieuwe taal zou kunnen spreken, welke taal zou dat zijn? En waarom?

Chinees. Het intrigeert me dat in deze taal een andere toonhoogte de betekenis van het woord verandert. Dat je vraagt 'Mag ik u kussen?' in plaats van 'Weet u de weg naar...?' Of 'paard' zegt in plaats van 'moeder'. Ik zou het expres verkeerd gaan doen en met onschuldige ogen rare dingen zeggen om de reacties te zien.

12 Met wie in de wereld zou je nog wel eens willen dineren?

Met Dan Brown. Ik logeerde in Hotel Lancelot in Rome en at in het bijbehorende restaurant. Hier schuif je, in de geest van Koning Arthur, aan ronde tafels aan bij andere hotelgasten. Ik zat naast een jonge, blonde Amerikaan die vertelde dat hij schrijver was en research voor een boek deed. Jaren later zag ik hem terug in de media als wereldberoemd bestsellerauteur. Tijdens onze ontmoeting was ik zelf helemaal nog niet bezig met boeken publiceren, dus een vervolgesprek zou heel anders verlopen en zeer interessant zijn.

13 Met welk fictief personage uit een boek of film zou je willen ruilen?

Met Ezel, de ezel uit de *Shrek*-film. Die is altijd vrolijk, grappig, zegt en doet wat hij wil en komt overal mee weg. Hij heeft een oger als vriend en trouwt met een draak. Het resultaat is drie unieke kinderen, de zogeheten draakezels.

14 Heb je ergens spijt van?

Dat ik niet met mijn dochter ben meegegaan om haar te installeren op de universiteitscampus, toen ze net achttien was en in Lancaster ging studeren. Ze was een puber, er deugde niets. Ze was al met een vriendin op universiteitenbezoek geweest in Engeland en werd in Lancaster opgevangen door haar vriend die in Bristol studeerde. Maar achteraf gezien heb ik het gevoel dat ik haar in de steek heb gelaten en had ik mee willen gaan. Ik had de verstandigste moeten zijn. Ruzies of niet.

echtpaar Carel en Mathilde vrij goed.

Carel Willink was behoorlijk trots dat Mathilde de exclusieve creaties van Fong Leng droeg, en ik heb hem dan ook zelf een paar keer tegen Mathilde horen zeggen dat ze maar gauw weer een mooie, nieuwe jurk bij Fong-Leng moest laten ontwerpen. Op zijn kosten, want hij vond ze zelf ook prachtig. Mathilde klapte dan in haar handen van blijdschap, en riep: 'Oh, Willink! Wat lief!'

Mathilde was inderdaad geëxalteerd en niet gewoon, maar wij vonden haar aardig en ook behoorlijk slim (ze had gymnasium). Ze was bijzonder onderhoudend, een vrolijke vrouw. Ik vond het altijd heel leuk als zij erbij was.

Ik herinner me dat ik speciaal voor een opening of een presentatie van een boek mijn witte laarzen kunstig had beschilderd. Mathilde zag dat en zei tegen Carel: 'Kijk eens Willink, hoe mooi! Dat moet je voor mij ook eens doen!'

Nog een mythe: van haar cokeverslaving heb ik in al die jaren dat ik haar meemaakte niets gemerkt, en volgens mij had ze die ook niet.

Wel poseerde zij dagenlang voor Willink, en daar kwamen de mooiste schilderijen uit voort die hij ooit heeft gemaakt. Of Carel Willink met z'n laatste vrouw het gelukkigst was, weet ik natuurlijk niet, maar ik denk dat Sylvia Quiël wel erg veel eer naar zich toe trekt, en een goede biograaf zou hier toch voor op z'n hoede moeten zijn, anders komen er telkens weer dezelfde uitspraken over Mathilde in de wereld.

Willeke van Tijn

Marjoleine Oppenheim

Deurbelcamera

De overburen op onze gezamenlijke hal hebben een tijdje geleden een deurbelcamera op hun voordeur geplaatst. Ze zeiden zich onveilig te voelen in ons flatgebouw. Ze hadden in het voorjaar een man in het trappenhuis gespot die niet heel communicatief antwoordde op de vraag bij wie hij moest zijn en een sprintje trok naar de bovengelegen etages. De suggestie dat het een van de buitenlandse werknemers was, ingeschakeld door een medebewoner om het zoveelste appartement te helpen verbouwen, werd weggewuifd.

Het cameraatje heeft de overloop in de smiezen en ook onze voordeur. Dat laatste is waar het wringt. Want sinds de installatie van dat ding kan ik een steeds groter wordend onheimisch gevoel over binnen zijn en naar buiten gaan en omgekeerd, nauwelijks onderdrukken. Het idee dat de overburen mij de deur uit zien gaan, zien thuiskomen, zien bukken om een tas boodschappen neer te zetten, hysterisch een sleutel zien zoeken, mij mijn tasje zien omkeren, mij op de grond zien zitten om de inhoud te doorzoeken, mijn vrienden in-, en uit de lift zien stappen, mij de hond zien aanlijnen, of aflijnen, debiel horen praten tegen de hond, en al mijn andere handelingen zien waar ik verder niet over wil uitweiden, zelfs niet met jullie, neemt onaangenaam bezit van mijn gemoedsrust. Gezien en op beeld vastgelegd worden benauwt me. En het hielp niet dat ze schreven ongeïnteresseerd te zijn in het doen en laten van hun overburen bij hun voordeur maar alleen voor hun veiligheid vrezen.

Natuurlijk sprak ik er met vrienden over. Een aantal begrepen mijn groeiend ongemak, gaven enige nuttige adviezen. Maar tot mijn verbazing was er een flink stel dat hun schouders ophaalde, vraagtekens plaatste dat ik er zo'n punt van maakte,

benadrukte dat op straat al zoveel camera's hangen, of ik me daar dan ook druk om maakte, en dat als ik niets te verbergen heb het toch niets uitmaakt om gefilmd te worden. Je reinste *The Circle* van Dave Eggers.

Kortom, er volgde correspondentie met de overburen, waarin naast begrip voor hun onveilige gevoel ook woorden voorkwamen als 'verzoek', 'privacy', 'aantasting', 'aanpassingen', 'zwart balkje' en 'inperking reikwijdte camera-beeld'.

Na heen en weer mailen beloofden ze aan de overkant een zwart balkje aan te brengen bij de camera-instelling, dan was de bovenkant van onze voordeur niet meer in beeld.

Helaas ging er enige tijd overheen voordat juist die toezegging kwam, en omdat ik ongeduldig was en ondertussen er geen bal van geloofde dat ze niet geïnteresseerd zijn in mijn en doen en laten bij de voordeur, heb ik de zaak vreselijk laten escaleren.

Zo stak ik meerdere keren mijn middelvinger naar de camera op, heb mijn tong uitgestoken en ook een paar keer direct in de camera erg scheel gekeken en een gekke bek getrokken.

Bij een volgende gelegenheid fulmineerde de overbuurvrouw over mijn wangedrag. En of mijn man daarvan op de hoogte was? Ik keek haar meewarig aan: 'Hoezo mijn man op de hoogte...?'

Inmiddels zou het zwarte balkje bij de camera-instelling aangebracht zijn, maar weigeren ze hardnekkig dat even te laten zien. Daar kan ik me wel iets bij voorstellen.

Ik geef toe dat ik me beter in had kunnen houden. Het zou de relatie ten goede zijn gekomen. Enfin, nu ze toch denken dat ik gestoord ben, zou ik wellicht...

(wordt vervolgd)

Zo stak ik meerdere keren mijn middelvinger naar de camera op, heb mijn tong uitgestoken en ook een paar keer direct in de camera erg scheel gekeken en een gekke bek getrokken

BINNENKRINGEN

De SchaakKring

In de vorige eeuw werd er op De Kring veel geschaakt, en niet door de minsten. Bekende Kringschakers waren Max Euwe, Jan Timman, Hans Ree, Rob Hartoch, Tim Krabbé en Max Pam. Ook kunstenaar en schaker Hein Donner, die volgens de overlevering eerst door het bestuur werd geweerd, speelde hier.

Recenter, in 2011, sloot Naked Chess het Max Euwe-toernooi af op De Kring. Een kunstzinnige act van de vrouwelijke Iraanse grootmeester Jennifer Shahade met drie modellen, geïnspireerd door Marcel Duchamp, die zich in 1963 met een

naaktmodel achter een schaakbord liet fotograferen. De Nederlandse schaakbond was hier minder van gecharmeerd, de foto's mochten niet in hun tijdschrift worden gepubliceerd, zoals te lezen is in *De Kring 100 jaar*, van Marius van Leeuwen en Rudi Kagie, (blz. 268 t/m 273).

Op De Kring werd hierna nog wel geschaakt. Maar dan vooral tijdens het dansen op vrijdagavond en niet meer op borden met houten paarden en lopers. Onze grote borden – die waarschijnlijk nog door bovenstaande schaakiconen zijn bespeeld – vingen stof, en de bijbehorende stukken – voor de kenners, er past Staunton nr. 6 op – verdwenen.

Het leek me dus goed het nuttige met het aangename te verenigen en deze oude traditie nieuw leven in te blazen. Dit begon klein met het regelen van houten stukken voor de borden die in de boekenkast en achter in de garderobe verborgen lagen. (Zie ook de do-

cumentaire *Liefde voor Hout* van Job Pannekoek, met vele oud-Kring-schakers, te vinden op YouTube.)

Met hulp van Yvonne van Dormael volgde de officiële oprichting van de BinnenKring 'De SchaakKring' niet lang daarna.

Tijdens het Eeuwfeest in 2022 hebben we – met de onmisbare hulp van Jurjen Fonteijn – ook een andere traditie nieuw leven ingeblazen: het fles-senschaak. Een soort drankspel onder het mom van schaken. Als iemand de exacte regels nog weet, neem dan alsjeblieft contact op. Het was die avond in elk geval nog lang gezellig.

Ook op andere Amsterdamse sociëteiten bleek de schaaktraditie springlevend. Vorig jaar kwam een grote groep van de Industriële Groote Club (IGC) op De Kring, en werden de Kring-schakers uitgenodigd voor het jaarlijkse IGC-schaaktoernooi. Naast die van andere sociëteiten, waren ook de schakers van Arti et Amicitiae van de partij, die de meeste onderlinge 'rapid'-wedstrijden wonnen. Niemand minder dan Tex de Wit was simultaangever, die 33 potjes won, twee gelijk speelde en één verloor tegen een IGC-lid. Dat werd tot in de kleine uurtjes op De Kring nog gevierd.

Sinds een jaar komen we elke maand in een ongedwongen sfeer bij elkaar. De één drinkt een biertje, de ander thee. De SchaakKring is vrij divers, ongeveer de helft is vrouw, van beginners tot gevorderden, jong en oud. Velen leerden het spel nog van hun vader, lang geleden in Rusland of, onorthodox, tegen zes pionnen. Soms win je en soms word je genadeloos afgeslacht. Elke keer is het een nieuw avontuur. En wees gerust, we doen dit met kleren aan. Het blijft een denksport, anders leidt het toch een beetje af.

Heb je ook zin om mee te schaken? Kom gezellig een keer langs op de laatste donderdag van de maand of stuur me een e-mail. Om te kijken, te leren of gewoon genadeloos te winnen en je tegenstander schaakmat te zetten.

Reijer Boekhoff (reijerboekhoff@protonmail.com)

Personeelsportret

FOTO JEROEN KOOLBERGEN

Naam: Nathan Asmare
Leeftijd: 21
Opleiding: VMBO-kader, opleiding tot beveiligers
Functie: barmedewerker Kring/Club-Up, runner

Hoe lang werk je op De Kring en hoe ben je hier terechtgekomen?

‘Een vriend van mij werd gebeld door Sies of hij nog iemand wist voor de bediening. Dat was ik. Eerst heb ik een dagje meegedraaid. Ik vond het leuk en Sies was heel tevreden, dus toen ben ik hier in vaste dienst gekomen. Dat is nu twee jaar geleden.’

Wat doe je naast je werk op De Kring?

‘Na mijn eindexamen ben ik aan de opleiding Sport en Bewegen begonnen, maar daar ben ik mee opgehouden omdat ik mantelzorger voor mijn moeder moest zijn. Ik had eerst drie maanden verlof gekregen van de opleiding, maar dat bleek niet genoeg. Ik ben enig kind en er was verder niemand om de zorg op zich te nemen [het gaat inmiddels weer goed met zijn moeder TS]. En verder voetbal ik in mijn vrije tijd bij sv Kadoelen, in het herenteam eerste klas. Dat is echt mijn sport.’

Is het op De Kring anders dan in de reguliere horeca, wat vind je van de sfeer hier?

‘Ik heb hiervoor in twee andere restaurants gewerkt, als runner en in de bediening. In de gewone horeca weet je wat je te wachten staat, maar op De Kring is het elke keer anders. Het leuke aan De Kring is dat je steeds weer nieuwe mensen tegenkomt. Dat klinkt misschien tegenstrijdig, maar als je bijvoorbeeld op de dinsdag werkt als er Shortcutz is, dan krijg je heel andere mensen aan de bar dan op een vrijdagavond of maandag bij het biljarten. En woensdag heb je de jazzliefhebbers en studenten van het conservatorium.

Het zijn allemaal sociale mensen, dus je hoort elke keer weer nieuwe verhalen. Die afwisseling maakt het werken hier zo leuk. Inmiddels ken ik ook veel leden bij naam.’

Heb je weleens iets vervelends meegemaakt?

‘Gelukkig niet. Er zijn hier eigenlijk nooit ruzies en ik hoef geen mensen weg te sturen. Dat is natuurlijk ook lastig, want je kunt niet zomaar een lid de deur wijzen. Af en toe heb je natuurlijk wel iemand die onaardig doet. Van bepaalde leden weet ik dat ze soms wat grof kunnen zijn, maar daar hou ik dan rekening mee. Ik vat het nooit persoonlijk op. Een vervelende opmerking laat ik meestal over me heen gaan, alleen als het te erg wordt, probeer ik er op een zo respectvolle manier iets van te zeggen. Over het algemeen is de sfeer hier heel gezellig, anders dan in een gewoon café.’

Wat vind je het leukst aan je werk hier en wat minder?

Het leukst vind ik het team hier. Als ik op mijn rooster kijk, denk ik nooit: O nee, ik moet met die en die werken vanavond. Iedereen is gewoon gezellig hier. Ik heb niet alleen contact met de mensen achter de bar maar ook met die in de keuken.

Wat ik minder vind is dat de sfeer op de Club-Up weleens wat opgefokt kan zijn, vooral als er meer jongens dan meiden zijn. De laatste tijd gaat het trouwens wel goed in de Club-Up, maar er is een tijd geweest dat het daar soms nogal heftig aan toeging.’

Voel je je vrij om te dragen wat je wil en krijg je weleens commentaar?

‘Ja, ik voel me vrij om te dragen wat ik wil. Ik krijg alleen maar positieve opmerkingen. “Hé, leuke outfit!” of “Wat ben je mooi aangekleed”. En ik probeer er wel op te letten dat ik niet compleet in het zwart ben, dat kan negativiteit uitstralen.’

Tjadine Stheeman

De Kring doneert aan de ‘De Kloof’

Lidwien Schweitzer

Een aantal jaren geleden hebben Kring-leden het initiatief genomen om geld in te zamelen voor de daklozen in Amsterdam. Het is de realiteit van de grote stad. Tussen de toeristen en de bezige bewoners gaan daklozen eenzaam hun gang. Ze zoeken blikjes om voor eten of drinken, hangen voor de Albert Heijn in de hoop wat geld te krijgen, slapen in de struiken of lege boten. Het is helaas een vertrouwd beeld geworden.

Vanuit De Kring is er een groepje leden dat een klein gebaar wil maken om het leven van de dakloze iets dragelijker te maken. Elk jaar met Kerstmis wordt er een doos bij de balie neergezet waarin door Kring-leden gedoneerd kan worden, en hier wordt een goede bestemming voor gezocht. Dit jaar doen we een schenking aan ‘De Kloof’, een inloophuis voor dak- en thuislozen van de Regenbooggroep Amsterdam.

In Amsterdam zijn ongeveer 17.000 mensen thuis- of dakloos. Hiervan is zo’n 85 procent man en veelal afkomstig uit Midden- en Oost Europa. ‘Lang op straat leven eisen z’n tol. De mensen gaan snel fysiek en geestelijk achteruit. Ze missen structuur, hebben geen rust en kunnen nergens even bijkomen’, zei hulpverlener Dwars van Veldwerk Amsterdam onlangs in *Het Parool*. Jaarlijks maken zo’n vijfduizend mensen gebruik van de negen inloophuizen van de Regenboog verspreid door de stad. ‘En dat aantal groeit’, zegt Jessica Hoogenboom, locatiehoofd van De Kloof. ‘Daarom kunnen we alle hulp gebruiken.’

De Kloof is gevestigd in de kelder van een monumentaal pand aan de Kloveniersburgwal 95. Het pand werd in de Gouden eeuw gebouwd door architect Philip Vingboons in de stijl van het Hollands Classicisme. Rembrandt woonde vlakbij, en heeft destijds een aantal buurmannen geschilderd, zoals Jan Six en Floris Soop. In de kelder herinnert alleen de keuken nog aan de 17^e eeuw door de tegelvloer.

Voor de daklozen is De Kloof een plek waar ze gezien worden en zich thuis voelen. Een aardig woordje, schone kleren om aan te trekken, mensen die om je geven, ze kennen je naam. Niemand veroordeelt elkaar. Eindelijk nieuwe schoenen, omdat de oude gestolen zijn. Een dakloze vertelt wat kleding doet: ‘Kleding is belangrijk. Het bedekt tegen de zon, houdt vocht tegen, houdt je warm en isoleert. Je kan je ook gelukkig voelen in kleding, je hebt een eigen identiteit. Soms geloven mensen niet dat je dakloos bent, omdat je mooie kleren draagt en er verzorgd uitziet. Dat komt door het Inloophuis.’

Jessica glundert als we haar het geld geven. Een bestemming heeft ze al: Kerstpakketten maken voor 2024 - 2025! Een mooi gebaar voor de mensen op straat om hun een keer iets extra’s te kunnen geven. Ze laat ook weten dat er altijd behoefte is aan rugzakken, slaapzakken, schoenen, riemen, slaapzakken, plastic regenjassen en mannenkleding. Je kan dit langsbrengen bij De Kloof tussen 9.00 en 15.00 uur. Even aanbellen en ze zijn dolblij!

Voor meer informatie: lidwenschweitzer@hotmail.com

FOTO JEROEN KOOLBERGEN

Tom Blomberg leidt de muziekquiz op De Kring, afgelopen donderdag 8 augustus.

Popkenner Tom Blomberg (1954) is al zo'n twintig jaar lid van De Kring, is regelmatig DJ op de vrijdagavond en sinds 2001 quizmaster bij muziekquizen. Zelf was hij namens Nederland winnaar van De Europese Popquiz in 1978. Tom is bezeten van popmuziek sinds 1963, heeft een enorm archief en werkte als programmamaker bij diverse radioprogramma's, waaronder 'De Avondspits'. Hij staat bekend als de 'wandelende pop-encyclopedia' en draagt als eretitel 'De Dikke Blomberg'. Voor de Kringkrant stelde hij de volgende popquiz samen die niet alleen een beroep doet op een minimale kennis van popmuziek, maar ook op het associatievermogen van de deelnemer.

DE POPQUIZ

In elk van de volgende rijtjes met popgroepen en artiesten is er één groep of artiest die er niet in thuishoort. Geef op wie, en waarom.

Alvast één (makkelijk) voorbeeld:

1. Willeke Alberti: 'De Winter Was Lang' (1964)
2. The Kinks: 'Autumn Almanac' (1967)
3. The Four Seasons: 'December 1963 (Oh, What A Night)' (1975)
4. Peter Maffay: 'Und Es War Sommer' (1976)
5. Michel Fugain & Le Big Bazar: 'Le Printemps' (1976)

Oplossing: nr. 3, want 'december' is geen jaargetijde.

STUUR JE OPLOSSING

vóór 1 november 2024 naar jeroen.koolbergen@xs4all.nl. Onder de goede inzenders worden 5 sets van 4 mooie wijnglazen met Kring-logo verloot.

1. Thelonious Monk: 'Tea For Two' (1963)
2. Liesbeth List & Ramses Shaffy: 'Pastorale' (1968)
3. Cardinal Point: 'Mama, Papa' (1972)
4. Elvin Bishop: 'Fooled Around And Fell In Love' (1976)
5. Maxi Priest: 'Close To You' (1990)

II

1. The Moody Blues: 'Boulevard De La Madeleine' (1966)
2. The Beatles: 'Penny Lane' (1967)
3. Gerry Rafferty: 'Baker Street' (1978)
4. Amazing Stroopwafels: 'Oude Maasweg' (1981)
5. The Maisonettes: 'Heartache Avenue' (1982)

III

1. José Feliciano: 'No Dogs Allowed' (1969)
2. Blind Faith: 'Well All Right' (1969)

3. Jules De Corte: 'Hallo Koning Onbenu' (1971)
4. Ray Charles: 'I Can See Clearly Now' (1977)
5. The Jeff Healey Band: 'See The Light' (1988)

IV

1. The Kinks: 'Shangri-La' (1969)
2. Electric Light Orchestra: 'Eldorado' (1974)
3. Sade: 'Paradise' (1988)
4. Nirvana: 'Lithium' (1991)
5. Within Temptation: 'Utopia' (2009)

V

1. De Selvera's: 'De Postkoets' (1957)
2. Kate & Anna McGarrigle: 'Complainte Pour Ste. Catherine' (1976)
3. Maywood: 'Late At Night' (1980)
4. Mel & Kim: 'F.L.M.' (1987)
5. 2 Brothers On The 4th Floor: 'Never Alone' (1993)

KRINGKOKKERELLEN

De armeluiskeuken

Ronald Hoeben

Ooit mocht ik in de keuken van Paul Bocuse filmen, waar dagelijks een ijzeren repertoire van klassiekers gemaakt werd en – naar ik aanneem – nog steeds wordt. Van alles het beste, van de Bresse-kippen tot de ganzenlevers en Pauillac-lammen. Dit alles gedempt in enorme hoeveelheden boter en room. Maar liefst twee van de souchefs zijn 'MOF', meilleur ouvrier de France, de hoogste staatsonderscheiding; ze zijn herkenbaar aan hun kraag in de Franse driekleur. De patissier van dienst maakt eenpersoons Tarte tatin, het bekende Franse appeltaartje. De daarvoor gebruikte halve appels worden geschild en van klokhuus ontdaan, het ontstane gat wordt nauwkeurig opgevuld met

een passend stukje appel. Op de rand van het fornuis staan in een koperen pannetje les épiluchures, de schillen, en de klokhuizen van de appels die na heel lang in water stoven leiden tot een glanzende appelpek. Die strijkt hij als finishing touch over het taartje. Dat iets dat in de prullenbak had gemoeten kleur en glans geeft

aan een peperduur taartje vervult hem van grote tevredenheid. 'C'est la poubelle, hein,' glundert hij en hij herhaalt dat nog drie keer...

Van ogenschijnlijk waardevolle producten iets lekkers maken, geeft extra voldoening, zelfs in een driesterrenkeuken. De cucina povera, de keuken van de armen, die op deze gedachte leunt, wordt dan ook internationaal omarmd. Niet per se door de driesterrenkeuken, maar toch zeker wel in het 'betere restaurant.' Denk aan alle goedkope groenten en knollen met de aardappel als duurste ingrediënt. Ingewanden, hart, viskoppen, kippenhuid, kippenmaagjes, varkensoren en -snuiten, je doet er je best op om er een lekker gerecht

mee te maken en je kunt het met een mooi verhaal serveren. Ook de nose to tail-doctrine die gebruik van het hele dier propageert, sluit hier mooi bij aan.

Panzanella is een parel uit die cucina povera, een salade op basis van oud brood, rode ui, rode azijn en tomaten. Alleen te maken in het tomatenseizoen wanneer de markt overspoeld wordt met rijpe tomaten die bijgevolg goedkoop zijn. Voor het brood kun je geen casinowit gebruiken, het moet wel eerlijk brood zijn. In feite het brood waar je tegenwoordig een euro of zeven voor betaalt, al staat dat gegeven natuurlijk haaks op de arme keuken-gedachte.

Een kind kan de was doen: snij (voor vier personen) een rode ui in ringen of partjes en leg die in de rode wijnazijn. Scheur of breek het brood in min of meer hapklare brokken tot je een berg op een bord hebt, neem zo'n zelfde hoeveelheid in stukken gesneden tomaten. Doe de helft van de tomaten in een beker met een flinke scheut olijfolie, een half teentje knoflook en zet er de staafmixer in. Schep de ontstane saus in een grote kom door het brood en de andere helft van de tomaten met ui, de azijn met peper en zout en laat intrekken. Het moet geen soep worden, maar als het nog wat te droog lijkt, kun je het nog een beetje verdunnen. Met water. Het is tenslotte de keuken van de armen.

Overal vreemdelingen & Aperol Spritz

Een groep kunstminnende en reislustige Kring-leden toog naar Venetië voor de Biënnale. Ze zagen daar vooral veel kunst als waarschuwing tegen dat het verder niet langer zo kan met de verdorven wereld waarin we leven. Gelukkig was er ook nog lekker eten en goede drank.

Marguerite Berreklouw

Darrington Watson:
Drie zwarte vrouwen als pendant van de drie gratiën

FOTO: JOLANDA LATTA

Ons avontuur begint als we met een *vaporetto*, een snel taxibootje, over de door de maan beschenen *laguna* razen om daarna langzaam onder de boogbruggen van Venetië door te varen, langs schaars verlichte oude gevels. We gaan door naar het Lido, waar Villa Pannonia onze verblijfplaats zal zijn voor de komende dagen.

Arsenale: collectieven en queer-kunstenaars.

De gebouwen van het Arsenale, de voormalige scheepswerven, zijn met hun hoge, houten gebinte al een bezienswaardigheid op zich. Wie tentoonstellingen verwacht van conceptuele, Europese, meestal mannelijke, kunstenaars, heeft het mis.

Het overkoepelende thema van deze Biënnale is: *'Stranieri ovunque'*, overal vreemdelingen; een antwoord op de xenofobe inslag van de huidige nationalistische ont-

wikkelingen in Europa. Onze gids loodst ons langs werken van vrouwelijke kunstenaarscollectieven, waaronder Maori-vrouwen die oude weeftechniek nieuw leven inblazen. En ook langs een enorm geborduurd wandkleed gemaakt door Chileensen, dat onder de dictatuur van Pinochet jaren opgeborgen is gebleven. Traditionele ambachten als middel om een boodschap van verbinding uit te dragen.

De tweede helft van de tentoonstelling, gaat over het gemarginaliseerde individu zoals transgenders en queer. De Mexicaanse Barbara Sánchez Kane komt met een schuine toren van aaneengeregen mannen, die aan de voorkant een uniform dragen en aan de achterkant rode lingerie. Dat trekt de nodige bekijks. Het verbaast me dat de onbekommerde homo-erotische kunst, zoals de knipsels van de Chinese Xiadi in het homofobie Italië niet tot ophef hebben geleid. Blijkbaar is er, typerend voor dit land,

een groot verschil tussen wat er wordt gezegd en de praktijk.

Kortom, deze tentoonstelling bevraagt de relatie tussen geschiedenis, identiteit, macht en samenleving.

Of dat is gelukt zal elke bezoeker voor zichzelf moeten uitmaken.

Daarnaast genieten we van Venetië zelf: de gebouwen in aardekleuren, het geklots van het water tegen de kades en de terrasjes, waar je drankje of pasta wordt opgeluisterd door langstreckende musici, die geld ophalen met het zingen van Italiaanse schlagers. Op het Lido, het strand van de stad, kom je bij: hier geldt het *dolce far niente*, het zalig nietsdoen. In de zwoelte van de avond genieten we van onze pasta's, risotto's en *melanzani* en niet te vergeten de Aperol Spritz.

Kortom, deze tentoonstelling bevraagt de relatie tussen geschiedenis, identiteit, macht en samenleving

Giardini: de grote krokodil.

In de Giardini (tuinen) staan verschillende landenpaviljoens en er is een centrale hal waarin elke deelnemer zich presenteert met een paar werken. De gevel van het centrale museum is beschilderd door het Australisch Mahku-collectief en presenteert op kleurige wijze de in harmonie met elkaar en met de natuur levende mensheid, in de vorm van een grote krokodil. Daar hoort een mythe bij, die erg lijkt op het verhaal van de toren van Babel.

Maar daarna komen we in een zeshoekige ruimte met foto's en video's van mannen, vrouwen en kinderen, op de vlucht. In het midden staat een yurt, een ronde tent van vilten lappen, als symbool voor het huis.

Men borduurt verder door op de interculturele dialectiek: de doorwerking van de verschillende Europese en westerse stromingen op wat de Braziliaanse curator van de Biënnale, Adriano Pedrosa noemt: het globale Zuiden, maar ook de invloeden daar weer van op de dominante westerse kunst. We bewegen ons door twee grote tentoonstellingsruimten. De ene gewijd aan de abstracte kunst en de andere aan het portret.

Eerlijk gezegd valt de kwaliteit van de werken me nogal tegen, op het werk van Darrington Watson na, die drie zwarte vrouwen schilderde: een pendant van de drie gratiën en echt een goed schilderij. Als bezoeker word je voortdurend uitgedaagd om na te denken over je eigen geschiedenis, over wat jijzelf en je voorouders te maken hadden met dominantie, suprematie, uitsluiting, vervolging onderdrukking. Tot op de dag van vandaag.

Paviljoens:

Dit culmineert in het Australische Paviljoen: een monument voor de door de Engelsen bijna uitgeroeide Aboriginals, die daar al 65.000 jaar aanwezig waren.

Dan trekken we door naar het Amerikaanse paviljoen dat is geïnspireerd op het kleurenpalet van de oorspronkelijke bevolking. Helemaal opgevrolijkt door de uitbundige kleuren en vormgeving gaan we onder de bomen van de Giardini aan de koffie. Daarna zwermen we, alleen of in groepjes, uit over de verschillende paviljoens, waaronder het Nederlandse. De ervaringen met de Biënnale geven aanleiding tot gesprekken.

Er zijn er die vinden dat de gepresenteerde kunst ondergeschikt wordt gemaakt aan het tentoonstellingsconcept. Anderen roemen juist de rol van de kunstenaar, zoals de Nederlandse Ren-

zo Martens, die in Congo aan de Lusinga hun door Unilever geroofde land en cultuurschatten teruggeeft en de waardigheid van de bevolking herstelt.

Ons ticket is drie dagen geldig, dus de derde dag bezoek ik op eigen houtje een aantal vertegenwoordigde landen. Vaak heb ik het

HOE REILT EN ZEILT DE KRING? MET DIE VRAAG KUN JE UITERAARD HET BESTE TERECHT BIJ DIRECTEUR SUZANNE KAMPSCHUUR EN VOORZITTER JOOST NIJSEN.

Dit keer hielden zij een tweespraak per email.

JOOST:

Ha Suzanne! De redactie van *de Kringkrant*, bij het naderen van de deadline en in zomerse hitte drukdoende om ons in september weer een mooi periodiek te bezorgen, vroeg of we deze keer niet elkaar kunnen interviewen over wat zoal speelt in De Kring. Zullen we daar maar gewoon gehoor aan geven?

SUZANNE:

Na twee jaar voorzitterschap zou je moeten weten dat ik me aan onverwachte omstandigheden kan aanpassen, haha! Dus vooruit met die geit.

JOOST:

Leuk! We kunnen ons baseren op een lijstje lopende zaken die de redactie ons bezorgde. Bovenaan staat het onderwerp van de 'magneet-leden', met even in achternamen ter herinnering: Bonevacia, Chabot, Van Gogh, Koolhoven, Myjer en Palmen. Zijn hier ontwikkelingen te melden?

SUZANNE:

Vanaf het najaar verwachten we te starten met programmering van avonden in samenwerking met de 'magneet-leden'. Het wordt sowieso weer een heel bont nieuw seizoen, wist je dat we per jaar een dikke 700 programmaonderdelen faciliteren, zowel van en door Kring-leden zelf, ook vanuit de Binnenkringen, en via externe partijen?

JOOST:

Duizelingwekkend! Je kent een

van mijn stokpaardjes: misschien zien we door al die bomen het bos soms niet meer. Maar ik ben ook gaan inzien dat het lastig is daarin kloeke keuzes te maken, je wil toch iedereen die met een goed plan komt ter wille zijn. Daarover pratende: niet elk lid lijkt te snappen wat nou de afspraken zijn met de nieuwe leden vanuit de Dutch Directors Guild. Kun je nog eens uitleggen hoe dat zit?

SUZANNE:

Al jaren willen we het ledenbestand een boost geven door allianties aan te gaan met instellingen op het gebied van kunst, cultuur en wetenschap. Ook wilden we het probleem van 'het lid dat geen aansluiting vindt' oplossen. We hebben daartoe verschillende instellingen op een 'short list' gezet met als doel hen als groep 'tot lid te maken'. De DDG is de eerste. Er hebben zich vanuit die club velen aangemeld, en zij zijn ook door de ballotage gegaan, met het bestuur als voordrager. Voor deze ledenwerfactie hebben we geld uit het marketingbudget gereserveerd, en zo kunnen DDG-leden het eerste jaar samen de smaak van De Kring te pakken krijgen zonder dat zij daarvoor contributie betalen. De DDG heeft dan weer haar 25-jarig jubileum groots gevierd op De Kring. En met ingang van het volgende contributiejaar valt er gewoon een factuur op de mat.

JOOST:

Een mooie pilot, benieuwd hoe het gaat uitpakken. Linksom of rechtsom moeten we meer leden krijgen; de omzet uit contributie vormt natuurlijk een belangrijke pijler onder De Kring. Op de vorige ALV heeft onze penningmeester Dieter onder de aandacht gebracht dat het budget voor dit jaar, door hogere inkoop prijzen, loonstijging en afnemende omzetten, een gat laat zien van € 100.000. Als we dat niet dichtlopen door bijvoorbeeld het aanbrennen door leden van nieuwe leden, donaties, vaker komen eten, zouden we dit jaar wel eens kunnen afsluiten met een negatief resultaat. De Kascommissie sloot zich bij Dieters bevindingen aan. Op die ALV is aangekondigd dat als er onvoldoende resultaat behaald wordt dit ook gevolgen heeft voor de hoogte van de contributie. De laatste maanden ging het goed, met omzet in restaurant en sociëteit, en enkele bijzondere ledenwervingen, maar er moet echt meer vlees op onze botten.

SUZANNE:

Zoals we laatst in een vergadering al half grappend narekenden, naar aanleiding van de oproep in de om vooral te helpen door vrienden te werven als nieuwe leden: als elk lid een lid aanbrengt, zouden we fluitend de toekomst in kunnen!

JOOST:

Een droomscenario. Over twee maanden moeten we alweer de contributie en de prijzen vaststellen voor volgend jaar. Daarbij ontkomen we niet aan aanpassingen, sowieso vanwege de inflatie. Prikkelende op-

merking laatst van een kritisch lid: laten we daarbij niet blijvend uitgaan van het concept 'armlastige kunstenaars'. Voor die leden, een minderheidsgroep, is al een gehalveerde contributieregeling ingesteld, net als voor jongere leden.

SUZANNE:

Maar er kwamen vanuit ALV ook herhaaldelijk suggesties meer te halen uit donaties en schenkingen. Een Stichting met ANBI-status lijkt een lange omweg, en veel aandacht weg te zuigen van alledaagse werkzaamheden. Fijn dat jullie als bestuur nu onderzoeken wat fiscaal evengoed handig is.

JOOST:

Ja zeker, op de komende ALV hopen we daarover conclusies te presenteren. Ander terugkerend onderwerp op de ALV is de exploitatie van de Club-Up. Er is nogal wat verwarring over, maar voor alle duidelijkheid: de Club-Up is nog steeds een 'cash cow', ook al levert hij niet altijd evenveel winst op als in het verleden. Maar misschien kan die melkoe aan gewicht winnen. In het bestuur gaan we dit najaar dieper in op jouw recente analyse Suzanne, van de kansen die daar liggen en de maatregelen die we daarvoor moeten overwegen. En wat we ook besproken is de invulling van de vrijdagavonden. Kunnen we daar al iets over kwijt?

SUZANNE:

Wat betreft de analyse over de Club-Up: zoals ik vaker zeg, is het wat mij betreft een zaal van Sociëteit De Kring die we drie nachten per week uitbaten als 'Club-Up'. Verder wordt de ruimte ingezet voor commerciële zaalverhuur en voor ledenactiviteiten. De commerciële invulling zou inderdaad uitgebreid kunnen worden, maar daar zitten, zoals je al zei, consequenties aan vast, die we dus na de zomer verder zullen onderzoeken.

Wat betreft de vrijdagavond, heeft het bestuur, naar aanleiding van de wensen voortkomend uit de ALV van afgelopen mei, besloten het beleid iets aan te scherpen. We blijven de vrijdagavond openstellen voor niet-leden vanaf 21.00 uur, tegen een ticketprijs die hoger ligt dan nu, en met strengere handhaving ervan. Tot dat tijdstip geldt de gewone regel, als lid mag je maximaal 3 niet-leden introduceren.

JOOST:

Dan nog het restaurant. Het is er zoals iedereen kan waarnemen vaak heerlijk druk, maar het kan allemaal beter, zowel qua marge als aantal eters. Ik was dan ook blij met de oproep van Kes Polman in de laatste ALV om te bevorderen dat leden, al dan niet met introducees, vaker gebruik maken van de ledentafel. Zo gezellig daar te dineren met andere leden!

We zitten al zwaar over het ons toebedeelde aantal woorden. Zullen we het hierbij laten?

SUZANNE:

Aan het werk!

gevoel een visuele rebus op te moeten lossen: dat wil zeggen snel de informatie te lezen en die te vergelijken met wat ik zie. Het komt erop neer om toelichting en pretentie van elkaar te scheiden en verder maar af te gaan op mijn eigen gevoel en smaak. Veel kunstenaars brengen relaties onder de aandacht, die uit balans zijn, tussen mensen onderling of ten opzichte van de natuur, en wensen dat de bezoeker daar over nadenkt. De vorm die men daarvoor kiest is eindeloos.

We sluiten ons bezoek aan de Biennale af met een gezamenlijk diner, gezeten aan een lange tafel langs een kade; dit is het moment om Monique Hemmink te bedanken voor haar inspanning om alles zo gesmeerd mogelijk te laten verlopen.

Alles overziend is deze Biennale een uiting van dat het zo niet verder kan in de wereld. Van een zoektocht naar een nieuwe verhouding van de mens tot zijn omgeving in breedste zin. Dat de kunstenaars daarbij terug grijpen op mythen, verhalen en tradities uit het verleden is begrijpelijk. De conceptuele kunst van de solistische kunstenaar kan niet langer dominant zijn, de rest van de wereld laat van zich horen en gezamenlijk zullen we op zoek moeten gaan naar een nieuw evenwicht. Op het water, onderweg naar het vliegveld lees ik een groot bord langsrij op een andere vaporetto: 'Nella tradizione il futuro'. De vraag is alleen: wat voor een toekomst.

Gepeperde verhalen

Ad Fransen

che, door ons pesterig 'de Mavotafel' genoemd. (...) De Mavotafel werd geregeerd door filmproducent Victor van Boeyen en zijn vrouw Liesje, de tafel van de Heksenkring door Barbara van Beukering, en onze tafel door mijn vriend Hans.'

Donkersloot is een rasverteller maar durft niet altijd man en paard te noemen, gebruikt dan weer echte namen, dan weer vrij doorzichtige pseudoniemen voor de

Voortaan even goed je pepermolen checken wanneer Peter Donkersloot bij je aan tafel zit

stamgasten van De Kring. Maar soit, de keer dat het jongetje dat ook een pestkop werd, tegen zijn zin aan de Mavotafel moet zitten, levert dat wel weer een doldriest avontuur op: 'Aan de Mavotafel zat iedereen lekker

slap te lullen en te lachen om niks. Victor van Boeyen had een oker-beige geblokt dubbelbreasted Italiaans gesneden pak aan, wat hem zat als een Balkanees harnas met een te hoge witte boord, en hij droeg vandaag een pochet zo groot als een bos bloemen. Er was wat onrust aan tafel want hij had z'n entrecote zoals gewoonlijk teruggestuurd omdat die vanbinnen niet de juiste kleur had (...) Ik was boos omdat ik aan de Mavotafel moest zitten. Victor keek mij indringend en gebiedend aan dat ik moest luisteren. Hij had iets van Mart Smeets, zo'n ge-soigneerde kolos. Ik zie een pochet bij een man als een soort ereteken van zelfingenomenheid, een zelfuitgereikte medaille van zijde. Ik kon het bij Victor wel hebben want ik mocht hem wel, met al z'n tierlantijnen en z'n bloote voetjes in z'n schoenen. Met mijn gezicht quasi-geïnteresseerd op hem gericht, draaide ik stiekem in mijn schoot het dekseltje van de pepermolen, liet de pepers in m'n hand rollen, viste wat blauwe Viagra-pillen uit m'n binnenzak, deed ze in de lege molen en rolde de pepers weer terug. Victor kreeg z'n nieuwe entrecote en ik schoof onopvallend de molen naast z'n bord. En ja hoor, ik zag het oppeppertje al een laagje vormen op z'n vlees.

"Nu is-ie lekker rood," zei hij, "hij moet gewoon heel dik zijn, zo bloederig mogelijk vanbinnen en aan de buitenkant hard en warm."

"Ja," zei m'n buurman, "dat zei m'n vrouw vannacht ook." Echte Mavo-humor.'

Voortaan even goed je pepermolen checken wanneer Peter Donkersloot bij je aan tafel zit. Verder is nog onbekend of de betreffende filmproducent al de filmrechten van dit schelmenboek heeft aangekocht.

Peter Donkersloot, *Het jongetje dat schilder werd*. Een autobiografie. Uitgeverij De Kring. € 22,50

Peter Donkersloot vond het tijd om zijn levensverhaal op te schrijven, hetgeen resulteerde in *Het jongetje dat schilder werd*.

Het jongetje met een nogal onrustige jeugd en kleurrijke familie werd niet alleen schilder, maar lezen we: ook cokesnuiver, drinkebroer, societyfiguur én Kring-lid. Want ondanks dat onze ruig bebaarde bohemien dan weer in Spanje vertoeft, of dan weer vooral in België bivakkeert, speelt een groot deel van zijn sociale leven zich af op de Amsterdamse Kring. Peter heeft het goed met zichzelf gevonden, op De Kring ziet hij zich als een gewild lustobject, een buitenkansje voor de liefhebber van het soort, zou zijn favoriete schrijver, Gerard Reve zeggen: 'Ondanks mijn gevorderde leeftijd van vijftig plus moest ik flink op m'n hoede zijn voor vrouwen van eind dertig, begin veertig, die het geluk nog niet gevonden hadden in het moederschap terwijl hun vruchtbaarheidsklok hard doortikte. (...) In het restaurantgedeelte van De Kring waren tussen alle kleinere tafeltjes door, eigenlijk drie lange tafels permanent gereserveerd op vrijdagavond. Eén daarvan was voor de Heksenkring, exclusief voor vrouwen dus, de tweede was voor mijn vriendenkring en tafel drie werd wekelijks bevolkt door succesvolle zakenmensen uit de artistieke bran-

HET CIRCUIT / KRINGARCHIVARIA

Vecht- en kotspartijen

Jeroen Koolbergen

Hanny Michaelis en Gerard Kornelis van het Reve in Parijs, zomer 1954. (Foto Otto van Noppen)

den. De conversatie was ook niet interessant. (...) Steeds over overspel, dronkenschap, ontrouw, vechtpartijen. Er waren dames die als zielige vogels op krukken aan de bar zaten te wachten tot iemand ze kwam halen om met ze te dansen of met ze naar huis te gaan.'

Er kwamen in die tijd veel literatoren op De Kring. 'Gerard Diels, Halbo Kool, Gerard den Brabander waren er altijd. (...) Halbo Kool was een ellendeling. Die stormde op mij af en legde zijn hand in mijn kruis. Ik trok hem hard aan zijn haar. Dat vond hij niet aardig, maar ik zei: "Dit vind ik ook niet

aardig. Ben je godverdomme gek geworden!" "Doe niet zo flauw," zei hij toen.'

Maar er waren in die jaren ook andere beroepsgroepen vertegenwoordigd op de sociëteit. 'Theo van Raalte, de advocaat, die ons later nog gescheiden heeft, liep iemand met een mes achterna die het over "smerige Joden" had gehad. (...) Er kwamen ook artsen, bijvoorbeeld Holzhaus die "de aborteur" werd genoemd; zijn dochters zaten bij mij op het gymnasium. Hij had een lange witte baard en kon van geen wijf afblijven.'

De bezoeken aan De Kring hielden uiteindelijk vanzelf op. 'We hadden een schuld bij De Kring, zodat ons op een gegeven moment de toegang ontszegd werd. Ik vond het best. We woonden toen al op de Achterburgwal. Als ik de helft van dat bedrag zou betalen, dan mocht ik weer komen. Ik heb ze afgeschreven. Ik had niet zoveel geld.'

Nop Maas, Vastgenageld aan de rand van het niets. Herinneringen en opinies van Hanny Michaelis, Uitgeverij Korenmaat, € 25,=

Hanny Michaelis (1922-2007) schreef oorlogsdagboeken, jeugdherinneringen en poëziebundels. In 1995 kreeg ze de Anna Bijns-prijs voor haar gehele oeuvre.

Ze was van 1948 tot 1959 getrouwd met Gerard Kornelis van het Reve, wiens biograaf Nop Maas in *Vastgenageld aan de rand van het niets* herinneringen van Michaelis heeft opgetekend. Ze zijn doorspekt met ongezouten meningen over de mensen die ze heeft gekend.

Met Gerard ging ze vaak naar De Kring. In het begin beviel de sociëteit haar wel, maar 'na een tijdje begon het me knap te vervelen: harde muziek, dronkemansgelal en niemand om een woord mee te wisselen.'

Reve had een baantje als ordecommissaris op De Kring waardoor hij geen contributie hoefde te betalen, en Hanny maar de helft. In 1954 had hij genoeg van het baantje en de 'vecht- en kotspartijen'.

Gerard was overigens al lid voordat hij Hanny had leren kennen en introduceerde haar.

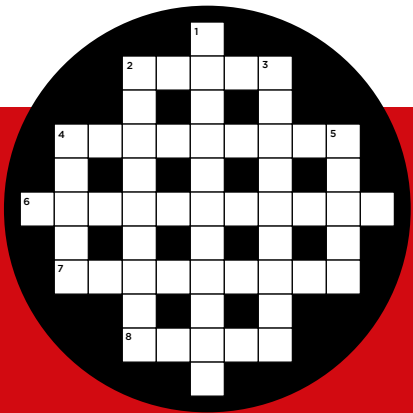
'We gingen iedere zaterdagavond tot vier uur 's nachts. Niet altijd tot mijn genoegen. Er waren kerels die dachten dat ze vrij toegang tot je had-

HET CIRCUIT / AYAL PINKUS

DE NIEUWE YOGA-BINNENKRING

KringCrypto nr. 4

Sommige antwoorden zijn gerelateerd aan elementen in deze Kringkrant.

Laat echter uw associatief vermogen en uw talenkennis ook tot zijn recht komen!

Horizontaal

- 2 + 8 Samen op de voorpagina (5)
4 Nieuwe raadsels in de Kringkrant (2+7)
6 Heeft die taterende woerd nog een troefkaart achter de ellebogen bij de verkiezingen? (6+5)
7 Hangt tegen de muur (3+6)
8 Zie 2 (5)

Verticaal

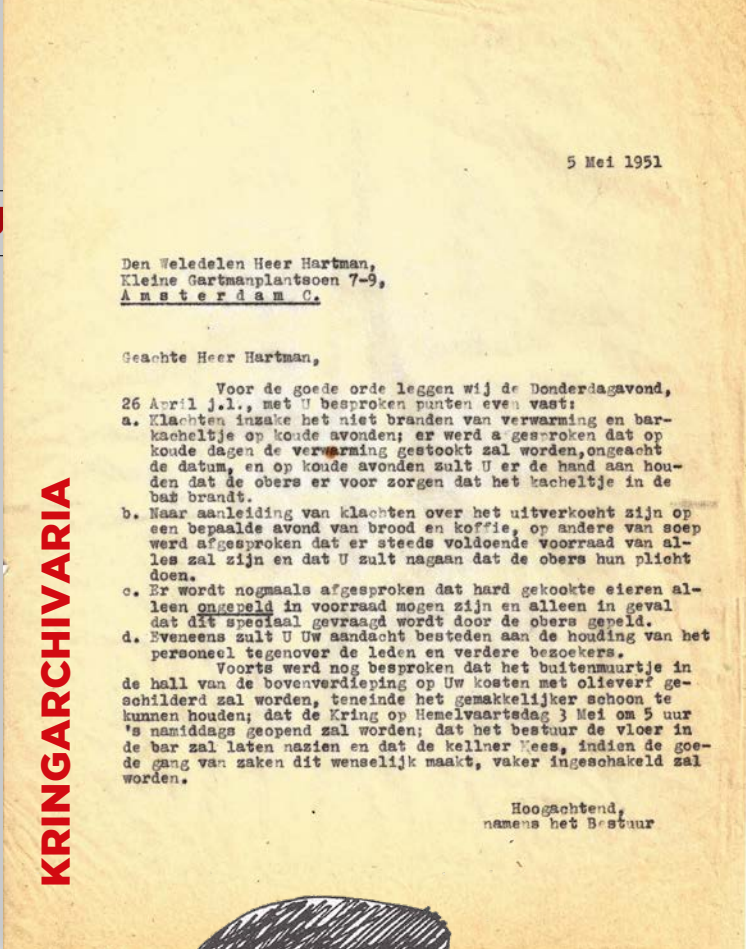
- 1 Springt over de grootste dolfin (5+2+4)
2 Nepkuras (9)
3 Met één letter erbij wordt vorming door middel van onderwijs tot een nieuwe staatsvorm (9)
4 Zo'n dar kan onder meer zweven (5)
5 Is voorbij (5)

Stuur uw oplossing vóór 1 november 2024 naar jeroen.koolbergen@xs4all.nl. Onder de goede inzenders worden 4 sets van 4 wijnglazen met Kring-logo verloot.

Oplossing KringCrypto nr. 3

En de winnaars zijn:
Marje Alleman en Jolanda Latta. Proost!

KRINGARCHIVARIA

COLOFON

de

De Kringkrant wordt gemaakt door **Ad Fransen** (hoofdredactie), **Tjadine Stheeman** (redactie), **Jeroen Koolbergen** (eindredactie) en **Jaap van der Zwan** (basisontwerp en vormgeving).

Aan dit nummer werkten mee:

Marguerite Berreklouw / Tom Blomberg / Reijer Boekhoff Yoka van Brummelen / Arno Diederer / Willem Fonteijn Pieter Fopma / Eva Gans Carlo Grift / Ronald Hoeben Chris Hutter / Karin Kallenbach Marjoleine Oppenheim / Annemarie Oster /Aernoud Overkamp / Koen Petersen / Ayal Pinkus / Reid, Geleijnse & Van Tol / Jeanine Reuver / Hendrik van de Roemer / Lidwien Schweitzer / Renée Simons / Remko Spaan / Theo Temmink / Willeke van Tijn /Joan Veldkamp /Jeroen Zonneveld

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeboden artikelen of ingezonden brieven te weigeren, te redigeren en/of in te korten. Deadline kopij voor het nummer van december 2024: 1 november 2024 Bijdragen naar ad.fransen@planet.nl en jeroen.koolbergen@xs4all.nl.

De Kringkrant is een uitgave van **Vereniging Sociëteit De Kring** Kleine-Gartmanplantsoen 6 – 9 1017 RP Amsterdam Telefoon 020-623 69 85 Email: info@kring.nl Website: www.kring.nl

Openingstijden:

Maandag t/m donderdag 16.30 tot 01.00 uur
Vrijdag 16.30 tot 03.00 uur
Zaterdag en zondag uitsluitend op afspraak.
Het restaurant van De Kring is geopend van maandag t/m vrijdag vanaf 18.00 uur.
In het weekend uitsluitend op afspraak.

Zusterclubs:

Internationaal Perscentrum Nieuwspoort, Den Haag Pulchri Studio, Den Haag (Het tonen van de Kring-ledenpas is voldoende.)

The United Arts Club, Dublin The Scottish Art Club, Edinburgh Glasgow Art Club, Glasgow The Foreign Correspondents Club, Hong Kong The Groucho Club, Londen (Bel eerst met De Kring of email naar administratie@kring.nl.)

Druk: Rodi Rotatiedruk, Diemen

Afwerking en verzending:

APG, Diemen

Oplage: 1700 exemplaren.

De Kringkrant wordt per post toegestuurd aan de leden van Sociëteit De Kring en is niet in de handel. De redactie heeft waar nodig alle mogelijke moeite gedaan om de rechthebbenden van het gebruikte foto- en illustratiemateriaal in deze krant te achterhalen. Wie niettemin meent rechten te kunnen doen gelden op enig materiaal kan contact opnemen met jeroen.koolbergen@xs4all.nl.

Save the dates!

Een kleine selectie uit de rijke programmering van De Kring in de komende maanden:

SEPTEMBER

- Vrijdag 20: Dansen | De Kring bijna 102
Maandag 23: Verjaarsdiner De Kring - 18:00 uur
Dinsdag 24: (en elke daaropvolgende dinsdag): Shortcutz - 20:00 uur
Woensdag 25: Presentatie | The state of AI - 18:30 uur
Donderdag 26: De Groene Kring | Tuur Elzinga (FNV-voorzitter) - 19:00 uur

OKTOBER

- Donderdag 3: Amsterdam 750 jaar | De Grote Amsterdam Quiz - 20:00 uur
Maandag 7: De Groene Kring | Hannah Prins - 19:00 uur
Donderdag 17: Muziekquiz - 20:30 uur
Donderdag 24: De Divan - 18:00 uur
Vrijdag 25: Feest | Sprookjes Labyrint (onder voorbehoud)

NOVEMBER

- Maandag 4: Groene Kring | Michiel Korthals - 19:00 uur
Dinsdag 5: Amerikaanse verkiezingen - 20:00 uur
Woensdag 6: DesignKring - 19:00 uur

DECEMBER

- Donderdag 12: Burlesque open podium - 20:00 uur
Dinsdag 24: Kerstdiner
Dinsdag 31: Oud- en Nieuwfeest

Check altijd www.kring.nl en/of de Nieuwsbrief voor de actuele programmering en de tijden.